

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Yrkeslärarexamen

Lärosäte:	Högskolan Väst
Yrkesexamen:	Yrkeslärarexamen

Beskrivning

Läro- och lärutbildningen vid Högskolan Väst har en relativt kort historia. Före 2001 utbildade lärosätet enbart förskollärare och fritidspedagoger. Från 2001 har Högskolan Väst anordnat läro- och lärutbildningar för förskollärare, lärare i grundskolans tidiga år samt för lärare mot grundskolans senare år och gymnasiet i ämnena svenska, engelska och samhällskunskap. Samtliga dessa verksamhetsområden och ämnen samt yrkeslärarexamen erhöill också Högskolan Väst examensrätter för i och med läro- och lärutbildningsreformen 2011. Examensrätt för svenska som andraspråk erhöill 2015. Högskolan Väst har således idag examensrätt för samtliga läro- och lärarkategorier: förskollärare, grundlärare med alla tre inriktningar, yrkeslärare och ämneslärare. Läro- och lärutbildningen vid Högskolan Väst antar idag årligen drygt 300 studenter, varav Yrkeslärarexamenprogrammet årligen antar cirka 35 studenter.

Läro- och lärutbildningen är placerad vid en av lärosätets fyra institutioner, *Institutionen för individ och samhälle*. På institutionen finns också andra samhällsvetenskapligt inriktade program (Socialpedagogiska programmet, Personalvetarprogrammet och ett Barn- och ungdomsvetenskapligt magister- och masterprogram) samt kandidatämnena engelska, svenska som andraspråk, psykologi, pedagogik och sociologi. Fördelen med denna organisering är att läro- och lärutbildningen har kommit att präglas av en tydlig pedagogisk och didaktisk enhetlighet, där även de olika läro- och lärprogrammen och inriktningarna ger kompetenser och styrka åt varandra. Organiseringen innebär dessutom korta beslutsvägar samt en närhet till studenterna.

Högskolan Väst har idag ca 12 000 studenter och knappt 700 anställda. Grundutbildningsutbudet är brett och i stor utsträckning inriktad mot ett antal professionsområden såsom lärare, sjuksköterskor, ingenjörer, ekonomer etc. Programmen kompletteras med ett brett utbud av fristående kurser. Läro- och lärutbildningen är en av de största och mest centrala utbildningarna och omfattar en tredjedel av samtliga yrkesexamina och mellan 10–15 % av samtliga studenter på lärosätet.

Yrkeslärarexamenprogrammets organisatoriska hemvist

Högskolan Västs samtliga läro- och lärprogram är placerade på avdelningen för *Utbildningsvetenskap och språk* vid Institutionen för individ och samhälle. Det ger goda möjligheter till gemensamma planerings- och uppföljningsmöten, men också möjlighet för lärarna till daglig spontan kontakt. Pedagogiskt och vetenskapligt erfarenhetsutbyte över programgränserna sker bland annat genom gemensamma programmöten, avdelningsmöten och terminsvisa kvalitetskonferenser. Vid dessa tillfällen bearbetas och utvecklas olika typer av kvalitetssäkrande åtgärder, till exempel vetenskaplig anknytning, bedömning, studentmedverkan och VFU-frågor. Yrkeslärarexamenprogrammet utgör ett eget arbetslag men har gemensamt programråd med ämneslärarexamenprogrammet. 2020 startar Högskolan Väst *Kompletterande Pedagogisk Utbildning* (KPU) för ämneslärare med samma organisering för utbildningen som Yrkeslärarexamenprogrammet och studenterna på Yrkeslärarexamenprogrammet och KPU kommer delvis att läsa sin utbildning gemensamt.

Utbildningens organisation och upplägg på övergripande nivå

Yrkeslärarprogrammet på Högskolan Väst har bedrivits sedan 2011 då högskolan erhöll examensrättigheter för programmet. Varje hösttermin antas ca 35 studenter i olika yrkesämnen. Utbildningen består av kurser inom utbildningsvetenskaplig kärna om 60 hp och verksamhetsförlagd utbildning (VFU) 30 hp. Utbildningen ges med 75 % studietakt vilket motsvarar 2 års studier med en campusförlagd dag i veckan samt minst 20 VFU-dagar som fördelas över terminen. Det är också möjligt för studenterna att göra VFU inom ramen för sin tjänst under förutsättning att studenten har en, för sin yrkeslärarutbildning och blivande yrkeslärarexamen, relevant anställning inom rätt skolform där Skolverkets fastställda yrkesämnen förekommer, har förutsättningar för kontinuerlig handledning av en lärare med yrkesämnesdidaktisk kompetens samt utrymme för uppgiften i sin tjänst. För att säkerställa kvaliteten i utbildningen vid VFU i egen tjänst skrivs ett avtal där rektor garanterar att dessa förutsättningar är uppfyllda. Lärarna på yrkeslärarutbildningen har regelbunden kontakt med handledaren för att försäkra sig om att studenten får adekvat handledning och att målen i respektive kurs säkerställs. VFU i egen tjänst är förknippat med vissa utmaningar och det som studenterna beskriver som de största svårigheterna rör tid för handledning såsom att schematekniskt organisera verksamheten och handledarens möjlighet att vara med när lärarstudenten genomför undervisning samt att avsätta tid för regelbundna handledningssamtal. Det kan också vara svårt att vara både kollega och student, speciellt på mindre skolenheter. I de fallen uppmuntrar vi ett delat handledarskap, det vill säga att studenten har två handledare där den ena handledaren kan ha en annan ämneskompetens och lärarexamen än yrkeslärarstudenten. I utvärderingar beskriver studenterna att de upplever denna lösning positivt, framförallt med motiveringen att delat handledarskap bidrar till handledningssamtal som berör både ämnes- och allmäntdidaktik. Att fortsätta att utveckla samt säkerställa kvalitet vid VFU i egen tjänst är ett utvecklingsområde inom både Yrkeslärarprogrammet och andra lärarutbildningsprogram på lärosätet, då denna VFU-form även planeras in i fler program. Detta utvecklingsarbete ligger inom ramen för försöksprojektet om arbetsintegrerade lärarutbildningar, till vilket lärarutbildningen fått medel från regeringen/Kammarkollegiet.

Kursernas innehåll, undervisningsformer och inbördes ordning är organiserade så att studenterna får möta det kunskapsinnehåll och träna de färdigheter som stipuleras i examensordningen vid ett flertal tillfällen utifrån olika perspektiv och fördjupa sina kunskaper under utbildningen. Programmet har därmed en sammanhållande progression avseende de generiska kompetenser som är högskoleutbildningens signum och som förmedlar ett vetenskapligt förhållningssätt, till exempel förmåga att kunna urskilja problem och att kunna göra självständiga och kritiska bedömningar. Studenterna möter också olika vetenskapliga metoder i kurserna både via vetenskapliga texter och via examinerande uppgifter där de själva tränas i att förstå hur forskningsresultat konstrueras i forskningsprocessens olika steg. Därutöver är kunskap om och förmåga att tillämpa ett normkritiskt förhållningssätt och att kritiskt använda digitala verktyg återkommande inslag i kurserna. Studenterna följer denna studiegång:

År 1			
Termin	Kurskod	Kursbenämning	Hp
1	PPL100	Perspektiv på lärande och utbildning för yrkeslärare	7,5
1	VFU212	Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) i Yrkeslärarprogrammet 1	7,5
1	LGV100	Läraryrket i gymnasiet och vuxenutbildningen	7,5
2	DIS200	Didaktik och specialpedagogik för yrkeslärare	15
2	VFU221	Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) i Yrkeslärarprogrammet 2	7,5
År 2			
Termin	Kurskod	Kursbenämning	Hp
3	YTK200	Yrkens kunskapspraktiker och traditioner	7,5
3	VFU230	Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) i Yrkeslärarprogrammet 3	7,5
3	UIL200	Ungdomar och vuxnas identitet och livsvillkor	7,5
4	BLB200	Bedömning för lärande och betygssättning	7,5
4	VFU241	Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) i Yrkeslärarprogrammet 4	7,5
4	UTK200	Utvärdering och kvalitetsarbete för yrkeslärare	7,5

Relationen mellan den utbildningsvetenskapliga kärnan (inklusive ämnesdidaktik) och den verksamhetsförlagda utbildningen.

En förutsättning som är särskiljer Yrkeslärarprogrammet från andra lärarprogram är att studenterna för att antas till programmet måste besitta specifika ämneskunskaper i yrkesämnen. Dessutom har många av studenterna, (med några undantag som till exempel lärare i vård- och omsorgsämnen och ämnen på Barn- och fritidsprogrammet) tillägnat sig stora delar av sina ämneskunskaper i icke-akademiska miljöer, i yrkesutbildningar, genom olika former av lärlingsutbildningar och i arbetslivet. Detta ställer särskilda krav på utbildningen när det kommer till mål som rör ämnesdidaktik¹ till exempel i utformningen av uppgifter, då utbildningen i ämnesdidaktik helt sker inom ramen för UVK-kurser och VFU-kurser. Detta återkommer vi till nedan under bedömningsområde *Utformning, genomförande och resultat*.

Det finns pedagogiska fördelar och därmed kvalitativa vinster både med att utbildningen är campusförlagd med täta regelbundna träffar och att VFU-kurserna löper parallellt med de högskoleförlagda kurserna. Undervisning och examinationsuppgifter utformas så att studenterna hela tiden får relatera generella didaktiska kunskaper och färdigheter till de yrkesämnen de är antagna i. Det kan handla om att analysera yrkesämnens ämnesplaner eller examensmål på yrkesprogram utifrån olika perspektiv eller analysera och problematisera förutsättningar för lärande i respektive yrkesämnen och yrkesprogram och utforma undervisning som anpassas till de förutsättningar som det specifika yrkesprogrammet ger. Samtliga högskoleförlagda kurser innehåller uppgifter där studenten studerar eller observerar någon specifik företeelse, samlar in material, prövar olika didaktiska ansatser i den egna undervisning som de genomför inom ramen för VFU-kurser. Genom detta och de samtal och diskussioner som förs inom ramen för undervisningen på campus relateras och integreras teoretiska perspektiv och ansatser i praktiken med varandra, vilket bidrar till att problematisera och fördjupa de teoretiska perspektiven och ett vetenskapligt förhållningssätt. Denna utgångspunkt ligger också i linje med lärosätets AIL-profil (arbetsintegrerat lärande)

¹ Vi är medvetna om att begreppen allmäntdidaktik, ämnesdidaktik, yrkesämnesdidaktik och yrkesdidaktik används på lite olika sätt och att det finns olika åsikter om hur dessa ska definieras och användas. Vi kommer företrädesvis använda begreppet yrkesämnesdidaktik och avser då ämnesdidaktik och frågor om undervisningens *vad, hur, varför* och för *vem* relaterat till undervisning i yrkesämnen.

(se bedömningsområde *Arbetsliv och samverkan*). Ibland organiseras undervisningen så att studenterna arbetar med ämnesdidaktiska frågor med studenter som är antagna i samma eller liknande yrkesämnen, ibland blandas studenterna då de egna premisserna blir synliga i relation till andra yrkesutbildningspraktiker. Denna pedagogiska ansats förutsätter en nära integrering av de högskoleförlagda kurserna och VFU-kurserna.

VFU-kurserna är uppdelade i fyra kurser om 7,5 hp, en varje termin. Växelverkan mellan VFU och de campusförlagda kurserna synliggör att lärarutbildningen är en akademisk professionsutbildning. Innehållsligt sker det en successiv progression i VFU-kurserna där kraven på studenten inledningsvis handlar om studentens förmåga att hantera sin egen kunskapsutveckling och förståelse för uppdraget till färdigheten att kunna hantera det mångfasetterade uppdrag som lärarprofessionen innefattar. Detta gör studenten under sin VFU med stöd av handledaren. Under sin VFU får studenten relatera sin kunskapsutveckling till professionsspecifika kunskapsområden; *Reflektions- och analysförmåga*, *Didaktisk kompetens* samt *Kommunikationsförmåga och Demokratiskt ledarskap*. Studentens fokus förflyttas i verksamhetsförlagd utbildning gradvis från det egna varandet i undervisningen till att kunna se, förstå och hantera uppdragets kunskapsinnehåll, elever och deras kunskapsutveckling, för att mot slutet av utbildningen också förstå det institutionella uppdragets komplexitet. Yrkeslärarprogrammet vid Högskolan Väst har ett tydligt professionsperspektiv, vilket betyder att det är en utbildning som i alla delar fokuserar på yrkeskunnandets innehåll och utveckling. I den andra VFU-kursen (*VFU221*) görs ett examinerande bedömningsbesök där studenten skickar in en planering av undervisning, genomför den och sedan reflekterar över utfallet av undervisningen i ett trepartssamtal med handledare och lärare från Högskolan. Lärarutbildaren från högskolan är med i hela processen och bedömer både planeringsunderlag, genomförd undervisning och efterreflektion. I den fjärde VFU-kursen (*VFU241*) genomförs också ett trepartssamtal där en filmad sekvens av studentens undervisning utgör utgångspunkt för samtalet. En fördel med detta är att både studenten, handledaren och lärarutbildaren hinner reflektera över undervisningssekvensen jämfört med när samtalet hålls direkt efter genomförd undervisning. Studenten har då också större möjligheter att "få syn på" hur hans undervisning gestaltas i undervisningssituationen. Syftet med olika former av underlag vid trepartssamtalen är att ge studenten möjlighet att på olika sätt reflektera och värdera den egna praktiken. Trepartssamtalet utgör en del av de examinationer som används för bedömningen av studentens prestationer och en kvalitetssäkring av studentens kunnighet/kompetens i yrkesämnen. Syftet med bedömningsbesöken och trepartssamtalen är att göra en bedömning av studentens utveckling mot kursens mål och utbildningens examensmål. Högskolan ansvarar för den slutgiltiga bedömningen av studentens insatser men handledarens observationer utgör en del av bedömningsunderlaget.

Programmets vetenskapliga förhållningsätt innebär, utifrån vår definition av forskningsanknytning av utbildning, att innehållet som studenterna möter i utbildningen ska bygga på forskning, men också att studenterna successivt utvecklar ett vetenskapligt förhållningssätt. En generell kompetens, central för yrkeslärarutbildningen är att studenterna lär sig omsätta teoretiskt förvärvad kunskap i undervisning. Studenterna ges utrymme och möjlighet att utveckla kompetensen på ett flertal sätt i undervisningen. Exempel på generella kompetenser är förmågan att se och analysera företeelser ur olika perspektiv, att tänka abstrakt och att värdera skeenden och annan information.

Progressionen sker genom att utbildningen inledningsvis har enklare reflekterande uppgifter som utvecklas till mer komplexa, där studenterna behöver syntetisera kunskap och ställa egna frågor. Inledningsvis har studenterna uppgifter av mer observerande karaktär i relation till undervisning, men under utbildningens gång utvecklar de sin förmåga att planera, bedriva och utvärdera densamma. Examinationernas komplexitet utvecklas också gradvis genom utbildningen genom att uppgifterna ställer allt större krav på att redogöra, diskutera, analysera och problematisera fenomen, företeelser och teoretiska resonemang och att relatera och integrera teori och praktik. Studenterna förväntas också ta större ansvar för sina studier genom att de under utbildningens gång ska kunna inhämta information och tolka uppgifter mer självständigt.

Säkerställande av yrkeskunskaperna i antagningen

Högskolan Väst är ett av de lärosäten som använder Valda, Universitets och Högskolerådets (UHR) ansöknings- och administrationssystem för validering, som stöd för bedömning av den särskilda behörigheten. I inledningsskedet av ansökningsprocessen vid anmälan via www.antagning.se uppmanas den sökande att ta kontakt med kartläggare på Högskolan Väst. Kartläggarna har en central funktion i antagningsprocessen och förutom hjälp med att förstå processen, erbjuds den sökande även hjälp med kartläggning och översyn av ämnen som är aktuella för den sökande att gå vidare med i sin ansökan. Det andra steget innebär att den sökande i Valda beskriver sitt yrkeskunnande i relation till de yrkesämnena som söks, det vill säga den särskilda behörigheten. Sökande kan här också bifoga meriter såsom intyg, betyg från anställningar och utbildningar eller andra bevis om kunskap såsom certifikat, licenser eller gesällbrev. I vissa fall görs också intervjuer för att säkerställa den sökandes kunskaper. Det ovan beskrivna benämns som en *fördjupad kartläggning* av den sökandes kunskaper. Kartläggarna tar kontakt med samtliga förstahandssökande när registreringen i Valda är klar. Förutom de krav på särskild behörighet som beskrivs ovan, krävs grundläggande behörighet för högskolestudier. Det finns ett utvecklat samarbete med antagningsenheten för att säkerställa att båda behörigheterna uppfylls.

Bedömning och beslut: Efter avstämning mellan kartläggare och sökande om att ansökan i Valda är fullständig, skickas den av kartläggaren till en bedömare i den s.k. bedömarbanken. Bedömarbanken består av ett antal personer tillsatta av UHR såsom varande kunniga inom det/de ämnen som skall bedömas. Oftast har kartläggaren och bedömaren kontakt med varandra via Valda under bedömningsprocessen. Detta kan till exempel bli aktuellt när bedömaren saknar uppgifter eller vill ha ytterligare information. Det händer också att bedömaren själv kontaktar den sökande för mer yrkesspecifika frågor. När bedömningen är klar skickas den till högskolan för beslut. I bedömningen ingår en motivering utifrån de kriterier som anges nedan. Beslut om den sökande uppfyller behörighetskraven i respektive ämnen, tas av en beslutsgrupp bestående av kartläggare, programansvarig och annan adjungerad inom högskolan för ämnet lämplig person. Den sökande anses behörig utifrån tre specifika grunder:

- Innehåll: att det är för ämnet relevanta kunskaper
- Nivå: att det är specialiserade eller kvalificerade kunskaper
- Aktualitet: att det är tidsaktuella kunskaper

Som grund för bedömning och beslut om sökande skall anses behörig, används UHR:s föreskrift om kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper för särskild behörighet till utbildning som leder till yrkeslärarutbildning (UHRFS 2018:3). För varje ämne betonas att den sökande skall besitta specialiserade (erfarenhetsbaserade och teoretiska) kunskaper. De lärosäten som ger yrkeslärarutbildning har enats om att det skall läggas stor vikt vid erfarenhetsbaserade kunskaper, det vill säga att den sökande själv ska ha varit verksam inom det yrkesämne ansökan avser. Den gemensamma tolkningen är också att det är bevisade reella kunskaper som avses och att det inte är möjligt att bli behörig enbart utifrån olika typer av certifikat eller betyg/intyg, såsom gesällbrev eller utbildningsbevis.

Ungefärlig omfattning av vilka yrkesprogram som studenterna är antagna mot

Yrkeslärarprogrammet vid Högskolan Väst har sedan utbildningen startade antagit studenter i ämnen som återfinns inom gymnasieskolans samtliga yrkesprogram. Vissa ämnen som till exempel *Entreprenörskap* och *Service och bemötande* återfinns på flera program. Det program som genom åren har haft flest antagna studenter är *Vård- och Omsorgsprogrammet* och de senaste åren har många studenter antagits i ämnen som återfinns på *Handels- och administrationsprogrammet*, framförallt mot inriktningen *Handel och Service*. Hösten 2019 antogs och påbörjade 33 studenter sina studier på Yrkeslärarprogrammet vid Högskolan Väst. Av dessa antogs 10 studenter i ämnen som återfinns på *Vård- och omsorgsprogrammet*; 5 i ämnen som återfinns på *Handel- och administrationsprogrammet*; 5 i ämnen som återfinns på *Fordons- och transportprogrammet*; 2 i ämnen som återfinns på *Bygg- och anläggningsprogrammet*; 2 i ämnen som återfinns på *Barn- och fritidsprogrammet*; 2 i ämnen som återfinns på *Hantverksprogrammet*; 2 i ämnen som återfinns på *El- och energiprogrammet*; 2 i ämnen som återfinns på *Industritekniska programmet*; 1 i ämnen som återfinns på *Naturbruksprogrammet*; 1 i ämnen som återfinns på *Restaurang- och livsmedelsprogrammet*; samt 1 student i ämnet *Specialidrott*.

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Av bifogad tabell framgår vilka lärare som under 2020 undervisar på Yrkeslärarprogrammet. Ett arbetslag bestående av åtta lektorer och adjunkter ansvarar för kursansvar och huvuddelen av undervisningen på programmet, men även lärare som har huvuddelen av sin tjänst på andra lärprogram undervisar på Yrkeslärarprogrammet. Personalsammansättningen och den exakta procentsatsen av undervisning på programmet varierar något år från år, till exempel beroende på externa forskningsmedel, men Yrkeslärarprogrammet på Högskolan Väst har över tid ett stabilt arbetslag som arbetar med programmet. Personalgruppen för Yrkeslärarprogrammet består totalt av 10 adjunkter, 1 doktorand, 7 lektorer (varav 2 docenter) och 3 professorer. Av lärarna på Yrkeslärarprogrammet har drygt 70 % lärarexamen och strax under 50 % är disputerade. Två av universitetsadjunkterna har mångårig erfarenhet av arbete som yrkeslärare och en har rektorsutbildning och har arbetat som rektor för yrkesprogram på gymnasiet. Programmet leds av en avdelningschef som har ansvar för kort- och långsiktig kompetensförsörjning och för programmets kvalitet och kvalitetssäkringsarbete. Den operativa ledningen av programmet handhas av en programansvarig lärare. Programmet är knutet till ett programråd som har ett kvalitetssäkringsuppdrag.

Avdelningscheferna på avdelningen för *Utbildningsvetenskap och språk* arbetar kontinuerligt med kort- och långsiktig kompetensförsörjningsplanering för att säkerställa att adekvata lärarresurser finns för programmets olika ämnen och utbildningsområden. Kompetensförsörjningsplaneringen följs upp årligen med högskolans ledning, utifrån lärosätets interna kvalitetssäkringsprogram.

Vid planeringen av lärarlagens sammansättning för respektive kurs och för den långsiktiga kompetensförsörjningen, eftersträvas att lärarna sammantaget har didaktisk kompetens, vetenskaplig kompetens och relevant yrkeskompetens. Som exempel kan nämnas att professorer involveras i utbildningen och föreläser och ansvarar för seminarier inom om sina respektive specialtområden i ett flertal kurser.

I enlighet med högskolans riktlinjer ska samtliga lärare ha högskolepedagogisk kompetens motsvarande minst 15 hp högskolepedagogiska kurser. För nyanställda lärare som inte har högskolepedagogisk kompetens planeras att detta åtgärdas inom ramen för lärarnas kompetensutvecklingstid. Förutom behörighetsgivande kurser anordnar den högskolepedagogiska enheten (HPE) seminarier och pedagogiska träffar om högskolepedagogiska frågor, såsom konstruktiv länkning och inkluderande undervisning.

Kompetensutveckling och kompetensspridning

Internt arbetar Högskolan Väst med både individuell och kollektiv kompetensutveckling. Kompetensutvecklingstiden ska användas för forskning, vetenskapligt meriteringsarbete, fördjupning och breddning av kompetensområde och/eller verksamhetsutvecklande insatser av annat slag i syfte att bidra till utveckling av högskolans verksamhet. Planering av kompetensutvecklingens omfattning och inriktning samt uppföljning sker årligen i tjänsteplanerings- och medarbetarsamtal. Normalt är minst 10% av varje enskild lärares årsarbetstid avsatt för kompetensutveckling. Ytterligare tid ges, på så sätt att den totala kompetensutvecklingstiden för institutionens lärarkollektiv motsvarar 20% av den gemensamma årsarbetstiden. Ytterligare möjlighet till kompetensutvecklingstid ges genom lärosätets meriteringsprogram och interna forskningsmedel. Under perioden 2018–2020 har två personer knutna till Yrkeslärarprogrammet fått möjlighet till 20% extra forskningstid för docentmeritering. Idén om ett

kollektivt inriktat kompetensutvecklingsarbete innebär att institutionen tydligt uppmuntrar att lärare/forskare genomför forskning och utvecklingsarbete i samverkan. Ett exempel på hur detta organiseras är att professorerna på institutionen i sin tjänsteplanering har ett strategiskt uppdrag att stödja lärarkollegor i deras forskningsmeritering men också att utveckla och leda forskningsprojekt och forskningsgrupper, där såväl kollegor som studenter engageras i forskningsarbetet (se vidare under rubriken *Forskningsanknytning av utbildning*). Resultatet av forskning och verksamhetsutvecklande insatser ska spridas, inte bara genom vetenskapliga publikationer, utan också kollegialt på institutionen. För att göra det möjligt organiseras, förutom sedvanlig seminarieverksamhet, exempelvis årligen en intern forskningskonferens och tid avsätts på avdelningsmöten för forskningspresentationer. Syftet med detta inslag på avdelningsmöten är att synliggöra den forskning som pågår vid institutionen och ge den en tydlig plats på avdelningen.

En styrka med Yrkeslärarprogrammet på Högskolan Väst är den samlade lärarkompetensen. Lärargruppen har sammantaget en bred vetenskaplig och didaktisk kompetens. Omfattningen och organiseringen av programmet möjliggör en tydlig överblick av programmet som helhet, men ger också förutsättningar för att arbetslaget kontinuerligt kan samlas för pedagogiska samtal och pedagogiskt utvecklingsarbete. Programmets närhet till högskolans övriga lärarprogram innebär också möjlighet till gemensam reflexivitet i förhållande till programmets organisation och innehåll.

På kortare sikt arbetar vi systematiskt för att bibehålla en god kompetensnivå på utbildningen med en kombination av extern och intern kompetensförsörjning och kompetensutveckling, bland annat genom interna doktorandanställningar inom kompetensområden väsentliga för Yrkeslärarprogrammet. Bland annat planerar man inom ramen för forskningsmiljön *Lärande i och för det nya arbetslivet* (LINA) att under hösten 2020 tillsätta en doktorandtjänst i arbetsintegrerat lärande (AIL) inom UPGRADE, vilket är en ny nationell forskarskola om digitalisering och lärarutbildning. Digitalisering relaterat till yrkeslärande och arbetsplatsförlagt lärande (APL) är ett område som är förhållandevis lite beforskat.

Även om vi anser att Yrkeslärarprogrammet i dag fungerar väl så ser vi även behovet av att på längre sikt rekrytera vetenskapligt skolade lärare inom det yrkesämnesdidaktiska området och stärka lärosätets forskning inom detta område. Tillgången på vetenskapligt skolade lärare inom framför allt det yrkesämnesdidaktiska området är dock ett problem, vilket innebär att kompetensförsörjningsfrågan är bekymmersam även nationellt. Här skulle nationella insatser behöva genomföras.

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Forskningsanknytning av utbildning

För att ge studenterna möjligheter att utveckla ett forskningsbaserat arbetssätt är utbildningen forskningsanknuten avseende tre aspekter: 1) den miljö utbildningen ingår i, 2) det kursstoff studenten får möta och 3) den vetenskapliga hållning studenterna skolas in i under utbildningen:

Tre aspekter:

- **Den miljö utbildningen ingår i (forskningsverksamma lärare)**
Utbildningen ska genomföras av lärare som på olika sätt är engagerade i forskande miljöer, som praktiserande forskare eller som medaktörer i miljöerna. Den forskning som genomförs på lärosätet, och som är relevant i förhållande till kursens/programmets lärandemål, ska komma studenterna till del och studenterna ska, om möjligt, engageras i forskningen.
- **Det kursstoff studenten får möta**
Utbildningens innehåll ska präglas av vetenskapliga inslag och ha ett genomgående vetenskapligt perspektiv. Studenterna ska därigenom möta forskning och relevanta forskningsresultat genom både den undervisning de möter och den litteratur som knyts till utbildningen.
- **Den vetenskapliga hållning studenterna skolas in i under utbildningen**
Utbildningen ska designas så att studenterna utvecklar sin förmåga att göra självständiga analyser och bedömningar (av situationer, litteratur etc.) och att inta olika (teoretiska) perspektiv utifrån ett vetenskapligt kritiskt förhållningssätt. Studenterna ska också träna sig på att formulera vetenskapliga problem och producera data/empiri (enkäter, intervjuer, observationer etc.) i syfte att lära sig ett vetenskapligt hantverk. Studenterna ska dessutom genom utbildningen utveckla sin förmåga att hantera vetenskaplig kommunikation (såväl skriftlig som muntlig).

Dessa tre aspekter av forskningsanknytning av utbildning präglar både organiseringen av utbildningen och planeringen av undervisningen, men också planeringen av kompetensförsörjning och kompetensutveckling hos befintlig personal. Det innebär att utgångspunkten för planering av kompetensutveckling är att alla lärare på Yrkeslärarprogrammet på något sätt ska arbeta med forskande uppgifter och vara knutna till forskande miljöer. Det kan betyda att den enskilde läraren deltar i forskningsprojekt eller är aktivt deltagande vid seminarieverksamheten i de vitala forskningsmiljöerna på lärosätet (företrädesvis BUV, se nedan). Som ett led i detta har de professorer som är knutna till institutionen 10 % av arbetstiden avsatt för att driva forskningsprojekt med kollegor och/eller arbeta med andra forskningsutvecklande aktiviteter såsom exempelvis meriteringsstöd.

Professionsinriktad miljö

Som tidigare nämnts finns en bred kompetens i lärarlaget som arbetar med Yrkeslärarprogrammet, vilket vi vill framhålla i beskrivningen av yrkeslärprogrammets utbildningsmiljö. I arbetslaget finns två lärare som själva arbetat som yrkeslärare inom *Vård och omsorgsprogrammet* och *Hantverksprogrammet*. Ytterligare en av lärarna har även mångårig erfarenhet som rektor för yrkesprogram. Av lärarna som undervisar på programmet har 70% en lärarexamen och ett flertal har arbetat som lärare på yrkesprogram i gymnasiegemensamma ämnen. Lektorer och professorer som studenterna möter under utbildningen undervisar om ämnens som relaterar till deras forskning och ansvarar också för undervisning om vetenskapliga metoder och forskningsanknytning av yrkesutbildning. Detta bidrar till att skapa en professionsinriktad utbildningsmiljö på yrkeslärprogrammet.

Vitala forskningsmiljöer och samverkansforskning/praktiknära forskning

I anslutning till lärarutbildningarna finns två av lärosätet särskilt definierade forskningsmiljöer (vitala forskningsmiljöer): *Lärande i och för det nya arbetslivet (LINA)* och *Barn- och ungdomsvetenskap (BUV)*. Flera av lärarna som arbetar på Yrkeslärarprogrammen ingår i en, eller i båda dessa forskningsmiljöer. Båda miljöerna organiserar bland annat forskningsseminarier, där forskare och lärare från programmet deltar. Den barn- och ungdomsvetenskapliga miljön, arbetar strategiskt med samverkansforskning (praktiknära forskning). Konceptet bygger på att vetenskapliga problem formuleras i samråd mellan samverkansaktörer från verksamhetsfältet och forskare på högskolan. Forskningsprojekten samfinansieras av de båda organisationerna. Som exempel på denna typ av forskningsprojekt kan nämnas att en av forskarna som undervisar på Yrkeslärarprogrammet har deltagit i projektet *Hitta Drivet – studiemotivation och genusmönster i grundskolan*, som är ett samverkansprojekt med två kommuner i västra Götaland. Studien syftar till att hitta faktorer i elevernas kontext (såväl i skolan som utanför) som påverkar deras studiemotivation och agens. *Hitta drivet 2.0* är en vidareutveckling i en av kommunerna där så kallade *Change-Laboratories* har bedrivits på samtliga grundskolor i kommunen utifrån samma syfte.

De flesta pågående forskningsprojekt relaterat till lärarutbildningen har praktiknära fokus, vilket ligger i linje med högskolans AIL-profil. Inom ramen för försöksverksamheten om praktiknära forskning (ULF) utvecklar vi det praktiknära perspektivet genom att under 2019–2021 bedriva forskningscirkel tillsammans med verksamma lärare i ett flertal kommuner i regionen. Relaterat utbildningen på Yrkeslärarprogrammet kan nämnas en forskningscirkel om (didaktiskt) ledarskap i klassrummet, en forskningscirkel om kooperativ lärande bland elever samt en forskningscirkel om normkritisk pedagogik i skolan.

Exempel på forskningsprojekt

Det bedrivs ett flertal forskningsprojekt av personal vid institutionen varav en del direkt relaterar till yrkesutbildning inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen medan andra forskningsprojekt undersöker utbildningsvetenskapliga teman i vidare bemärkelse. Nedan presenteras några av dessa projekt som bedrivs av forskare vid institutionen.

Hösten 2018 genomfördes en intervjustudie med elever på yrkesprogram för att undersöka elevers bild av framgångsfaktorer i gymnasiestudierna. Studien gjordes i samverkan med Kunskapsförbundet Väst och har bland annat presenterats vid personalkonferens för yrkesprogrammen i januari 2019, vid en samverkanskonferens om lärarforskning i mars 2019 och vid Skolverkets nätverkskonferens för yrkes- och lärlingsutbildningar i november 2019. Studien har utvecklats till ett bokprojekt med den preliminära titeln *Den andra skolan; kunskapssyn och lärande i yrkesprogram*. Ett närliggande tema har det VR-finansierade forskningsprojektet *Changes in the Compensatory Abilities in Supporting Academic Resilience in Swedish Schools over Time (COMPASS)*. Detta projekt fokuserar på socioekonomiskt utsatta elever i Sverige som lyckas bra i skolan och söker identifiera faktorer hos såväl enskilda elever som hos deras lärare och skolor som kan relateras till deras skolframgång. En av institutionens doktorander i AIL, som också är undervisande lärare på Yrkeslärarprogrammet, forskar om främjande och förebyggande insatser för elever i riskzon att inte fullfölja sina studier. Det är en kunskapsöversikt där framgångsfaktorer kartläggs. En annan av de undervisande lärarna på Yrkeslärarprogrammet sysslar med normkritisk forskning och har på uppdrag av arbetsgivarorganisationen Målarmästarna analyserat på hur manliga normer i måleribranschen gör att kvinnor som tar sig in i yrket försvinner därifrån nästan lika snabbt.

Ett stort antal orter i Sverige brottas med att unga lämnar bygden och en grupp forskare verksamma på institutionen är involverade i forskningsprojektet *Unga vuxna i landsortskommuner*. Projektet analyserar tvärprofessionell samverkan för att stödja unga människors livsval i en mindre landsortskommun. De intervjuade ungdomarna i studien bestod av en heterogen blandning av "stannare", återvändare och inflyttare. Syftet var att undersöka hur de unga tänker och talar om orten. Hur upplever de att vara unga och bosatta på en mindre ort? Vilka framtidsbilder bär de på och hur tänker de kring sina livsval? Projektet har utvecklats till ett doktorandprojekt i forskarutbildningsämnet pedagogik med inriktning mot AIL som finns på institutionen. Avhandlingens syfte är att utifrån ett landsbygdsperspektiv/plats-perspektiv studera

vilka kunskaper, färdigheter och förmågor som, enligt olika yrkesverksamma, tas i bruk i arbetet/professionella möten med unga.

Det VR-finansierade (2017–19) projektet *Global conflicts with local consequences – learning and arguing about Middle Eastern conflicts in Swedish classrooms* leds av en forskare som ingår i arbetslaget på Yrkeslärarprogrammet. Projektet undersöker hur globala konflikter och relaterade ämnesområden som på olika sätt och i olika kontexter uppfattas som kontroversiella, hanteras och diskuteras av elever och lärare i undervisningen på yrkesprogram och studieförberedande program.

Institutionens forskare bedriver ett flertal forskningsprojekt som på olika sätt rör nyanländas lärande och förutsättningar. Bland annat är forskare verksamma inom Yrkesprogrammet delaktiga i projektet *Digitalisering i Språkintruktionsprogrammet* som är en observations- och intervjustudie med lärare på språkintruktionsprogrammet om digitalisering i olika ämnen. Syftet med studien är att få en djupare förståelse för de möjligheter som skolans digitalisering kan innebära för nyanlända gymnasieelevers språkutveckling. Ytterligare ett projekt som fått VR-finansiering (2019–22) är *Motivation för språkinläring när framtiden är osäker*. Målgruppen för denna undersökning är verksamma lärare i svenska som andraspråk som arbetar med elever som saknar uppehållstillstånd i Sverige. Syftet är att få kunskap om lärares praktik i andraspråksklassrum där elevers motivation för att studera svenska kan påverkas av det faktum att deras framtid i Sverige är mycket osäker. Under åren 2017-18 genomfördes forskningsprojektet *Språkutbildning och meningsfull väntan - en studie om hur språkutbildning under tiden på asylboende påverkar nyanlända flyktingars språkutveckling, identitet och agens* som avsåg att belysa vad deltagande i språkutbildning under tiden på asylboende kan innebära för flyktingars lärande, motivation och självbild i relation till det nya språket; hantering av stress, oro och väntan; upplevelse av delaktighet i det nya samhället; samt andraspråksutveckling. Studien syftade också till att utifrån ett deltagarperspektiv identifiera några framgångsfaktorer och utmaningar i denna form av språkutbildning, dvs. som bedrivs av frivilliglärare och riktas till asylsökande och nyanlända som ännu befinner sig i väntan och har begränsad kontakt med svenskar. Forskningsprojektet *Kartläggning av nyanlända elevers utbildningssituation och övergångar i grundskolan: en fallstudie i två kommuner* genomfördes 2016–2018. Syftet var att beskriva hur nyanlända elever tas emot och inkluderas under sin första tid i den svenska grundskolan och att identifiera olika principer för mottagande, undervisning och övergångar. Vidare var syftet att belysa hur nyanlända elever själva tolkar, upplever och hanterar sin utbildningssituation med avseende både på lärande och social inkludering. Projektet analyserade hur organisation, kompetens, förhållningssätt och arbetssätt på olika nivåer påverkar nyanlända elevers förutsättningar för lärande och inkludering i grundskolan. Ytterligare ett VR-finansierat forskningsprojekt som bedrivs av personal på institutionen och som relaterar till nyanländas lärande är *Migration, språkinläring i värdlandet, och den globala engelskans inflytande*.

Den forskning som bedrivs av personal vid institutionen rör således teman såsom framgångsfaktorer i utbildning, motivation, digitalisering, kontroversiella frågor i undervisningen, undervisning och inkludering av nyanlända elever vilket är utbildningsvetenskapliga områden som relaterar till utbildningen på Yrkeslärarprogrammet.

Uppföljning och utveckling

Uppföljningen av forskningsanknytningen sker i det reguljära kvalitetsarbetet. Som exempel på detta genomförs läsåret 2019–2020 en systematisk översyn av varje kurs relaterat till de tre aspekterna av forskningsanknytning (se ovan) och en utvärdering av hur progressionen av den vetenskapliga skolningen hos studenterna utvecklas. Därefter har lärargruppen i samband med kursuppföljningar behandlat hur väl examinationsuppgifterna prövar studenternas vetenskapliga kompetens. Hur varje kurs är forskningsanknuten prövas också i det reguljära kursuppföljningsarbetet, som utgör en del av institutionens kvalitetssäkringssystem (se Uppföljning, åtgärder och återkoppling).

Forskningsmiljön på Avdelningen för utbildningsvetenskap och språk har utvecklats mycket de senaste åren. Det har möjliggjorts genom rekryteringar av seniora forskare, interna satsningar på doktorander och

initiering av forskningsprojekt. Ett strategiskt arbete som fokuserat på att skapa en kollegial forskningskultur har också genomförts, med både möjlighet att söka interna medel och skapandet av goda förutsättningar för forskning (exempelvis mötesplatser för forskningssamtal, spridning av forskningsresultat och meriteringsstöd som ges av professorer). Det interna arbetet med forskningsanknytning av utbildningen har också inneburit att samtliga lärare och forskare gemensamt arbetat med frågor om hur forskningsanknytning görs i programmet och hur vetenskaplig progression i studenternas lärande skapas på bästa sätt.

Att fortsätta med det interna strategiska arbete runt forskning och forskningsanknytning framstår som särskilt väsentligt för ett mindre lärosäte där de statliga forskningsanslagen och grundutbildningsmedel i form av kompetensutvecklingstid är de största finansiella förutsättningarna för forskning. Att fördela och följa upp hur de egna forskningsmedlen används blir därför ett viktigt arbete även framöver.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. För yrkeslärarexamen ska studenten

- visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt samt visa kännedom om vuxnas lärande,

Även om den konkreta gestaltningen av didaktik alltid måste ske i förhållande till ett konkret undervisningsförlopp och en konkret undervisningssituation, finns ett antal generiska bakgrundskunskaper och färdigheter som alltid kännetecknar god undervisning. Till att börja med förutsätter god undervisning att man vid utformningen av denna är medveten om och tar hänsyn till de förutsättningar som råder. I de inledande kurserna *Perspektiv på lärande och utbildning för yrkeslärare (PPL100)* och *Läraryppdraget i gymnasiet och vuxenutbildningen (LGV100)* behandlas förutsättningar såsom skolans historia och roll i samhället, yrkesutbildningarnas historiska utveckling, lagar, förordningar och styrdokument som styr arbetet i gymnasieskolan och vuxenutbildningen, utvecklingen av de tanketraditioner runt lärande och undervisning som kan inspirera vid design av undervisning samt något om de förutsättningar som olika elever tar med sig in i skolan.

Kursen *Didaktik och specialpedagogik för yrkeslärare (DIS200)* syftar till att studenten ska förstå hur elever tillägnar sig kunskaper inom ramen för yrkesämnena och hur lärsituationer kan organiseras och varieras för att främja alla elevers kunskapsutveckling och delaktighet. Kursens mål är att studenterna ska:

- observera och analysera hur olika kunskapsformer kan ta sig uttryck i undervisning utifrån ett lärandeperspektiv,
- visa förmåga att planera undervisning med hjälp av didaktiska teorier i förhållande till yrkesprogrammens examensmål, yrkesämnens syfte, centrala innehåll och kunskapskrav,
- föreslå hur undervisningens innehåll och form kan varieras för att ge elever med olika intressen, erfarenheter och förmågor möjlighet att utveckla kunskaper, motivation och strategier för lärande,
- visa grundläggande kunskaper om språkets betydelse för lärande och vikten av att använda ett språkutvecklande arbetssätt,

Kursen behandlar olika aspekter av elevers lärande, metodik och undervisningspraktiker, främst relaterat till yrkesämnena. Fokus ligger på hur elevers kunskapsutveckling, motivation och studiefärdigheter kan stödjas genom väl planerad och varierad undervisning, där elevers intressen, förkunskaper och behov tas tillvara. Konkret innebär detta att studenterna får undervisning om olika metodiker såsom rollspel, simuleringar, grupparbete, case- och PBL-metodik samt studiebesök. De får också arbeta med inledning och avslutning av lektioner, språkutvecklande arbetssätt och hur man kan arbeta med skrivande av faktatexter mm. De gör observationer av verkamma lärares undervisning och analyserar den utifrån de didaktiska frågorna. Vidare gör studenterna en alignmentplanering utifrån examensmål, förmågor som undervisningen ska utveckla i ämnet, centralt innehåll, kunskapskrav, undervisningens upplägg och innehåll samt bedömning. Studenterna planerar ett arbetsområde i något av sina yrkesämnena som ska omfatta ca fyra veckors undervisning. Arbetsområdet ska vara realistiskt och genomförbart och de ska tänka på att använda ett språkutvecklande arbetssätt och att undervisningen ska utgöra stöd för elevernas lärande och

bidra till att utveckla elevernas förmågor och kunskaper i det specifika yrkesämnet. I bedömningskriterierna för *Godkänt* anges att studenten ska "kunna motivera [sin] planering utifrån ämnesteoretisk och ämnesdidaktisk kunskap" samt att studenten i sin "planering visar förståelse för att tillämpa olika didaktiska och språkutvecklande arbetssätt som stöd för elevers kunskapsutveckling, delaktighet och motivation". För *Väl Godkänt* ska studenten dessutom "problematiska och diskutera sina didaktiska val och konsekvenser för elevers lärande, delaktighet och motivation".

Studenternas kunskaper i sina respektive yrkesämnen har validerats när de har bedömts som behöriga till programmet. Däremot finns det olika traditioner och praktiker för lärande inom olika yrken och detta uppmärksammas bland annat i kursen *Yrkens kunskapspraktiker och traditioner (YTK200)*. Kursen syftar till att den studerande skall utveckla teoretiska och empiriska kunskaper samt ett reflekterande förhållningssätt i relation till yrkesämnesdidaktik, kunskapspraktiker, former för lärande och den egna undervisningen. Kursmålen fokuserar på olika traditioner av undervisning och lärande i olika yrkesämnen. Kursmålen anger att studenten efter avslutad kurs ska kunna:

- redogöra för hur yrken och yrkesutbildningen formas och formats utifrån historiska och samhälleliga perspektiv samt diskutera vad olika traditioner för kunskapsöverföring kan få för didaktiska konsekvenser för lär- och undervisningsprocesser.
- analysera yrkestraditioner utifrån olika perspektiv på genus, jämställdhet samt föreställningar om traditionella könsroller i relation till yrkesutbildning och yrkesliv.

I syfte att få syn på och kunna problematisera traditioner för lärande som dominerar eller är vanligt förekommande i det yrkesområde som studenten är verksam inom samt relationen mellan teori och praktik i denna yrkestradition består en läraktivitet under kursen av att studenterna samtalar med sin handledare, och andra erfarna yrkeslärare i arbetslaget där de gör sin VFU, om dominerande traditioner för kunskapsöverföring och kunskapsutveckling inom yrket. Därefter spelar studenten in en kort filmsekvens som visar en typisk lärsituation inom något av de egna yrkesämnena. Dessa korta filmsekvenser visas i seminariegrupper där yrkeslärande problematiseras utifrån traditioner för lärande i olika yrken. I den enskilda skriftliga examinationen problematiseras lärande i olika yrkestraditioner utifrån didaktiska perspektiv, relationen teori och praktik samt hur olika genusperspektiv framträder relaterat till olika yrkestraditioner. Bedömningskriterierna för *Godkänt* anger bland annat att studenten "beskriver och ger exempel på dominerande traditioner för lärande i det/de egna yrkesämnet/yrkesämnena" samt "med stöd i kurslitteratur diskuterar [studenten] möjligheter och utmaningar för elevers lärande och lärares organisering av undervisning inom ramen för olika yrkestraditioner". För *Väl Godkänt* krävs dessutom att studenten "analyserar och problematiserar relationen mellan teori och praktik i det/de egna yrkesämnet/yrkesämnena".

Det finns drygt 200 yrkesämnen och studenterna på Yrkeslärarprogrammet vid Högskolan Väst är antagna i ett stort antal ämnen. Att ha specifik undervisning i varje yrkesämnesdidaktik är därför praktiskt ogenomförbart. Däremot får studenterna, som nämnts ovan, relatera undervisningen om didaktik till de egna ämnena. Dessa förutsättningar innebär att VFU-kurserna och VFU-handledarna har en central roll för att utbildningen ska uppnå examensmålen som rör "didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt".

Fokus i VFU-kurserna är olika aspekter av läraruppdraget där undervisning är i centrum. Undervisning har alltid ett innehåll kopplat till ett specifikt yrkesämne. Därmed berör samtliga VFU-kurser didaktik kopplat till yrkesämnena. I den första VFU-kursen (*VFU212*) ska studenten genomföra en undervisningssekvens. Kursen syftar till att: "studenten ska skaffa sig en inblick i undervisnings- och lärprocesser i gymnasiet och den gymnasiala vuxenutbildningens yrkesprogram samt en medvetenhet om vad som krävs i rollen som lärare". Lärandemålen uttrycker att studenten ska kunna: "Problematiska uppdraget som yrkeslärare i relation till utbildning och skolans styrdokument" samt "Med handledning planera, genomföra och reflektera över egen undervisningssekvens". Kursen examineras bland annat genom att studenten utifrån

ett eget case beskriver en situation som hen finner utmanade i undervisningen i något av sina yrkesämnen. Den egna handledaren deltar i den muntliga delen av denna examination.

Följande VFU-kurs (VFU221) syftar till att studenten ska utveckla sin förmåga att planera, genomföra och utvärdera undervisning utifrån elevers olika sätt att lära och utvecklas i relation till de specifika yrkesämnenas förutsättningar och elevernas kommande yrke. Lärandemålen beskriver exempelvis att studenten: "Under handledning [ska] kunna utforma planera, genomföra och utvärdera undervisning där skolans värdegrund, alla elevers rätt till likvärdig utbildning och sociala relationer beaktas". Lärandemålet examineras genom att studenten gör en pedagogisk planering (alignmentplanering) av en lektion. Denna planering och genomförd undervisning i yrkesämnet utgör underlag för det examinerande trepartssamtalet. Ämnesdidaktiska övervägande är ett av de områden som också lyfts i trepartssamtalet. Kraven på självständighet ökar succesivt under utbildningen och i den tredje VFU-kursen (VFU230) ska studenten, med utgångspunkt i yrkes- och yrkesdidaktiska kunskaper, självständig kunna planera, genomföra och utvärdera samt analysera undervisning. Kursens lärandemål anger att studenten ska: Självständigt kunna planera genomföra och utvärdera undervisning samt diskutera och motivera didaktiska val i förhållande till styrdokument och didaktiska teorier. Med utgångspunkt i en filmad sekvens av undervisning i yrkesämnet analyserar studenten didaktiska val och utmaningar i relation till elevers kunskapsutveckling i yrkesämnet, motivation och delaktighet. Bedömningskriterierna gör godkänt betyg i denna uppgift fokuserar på elevers lärande: "Du resonerar kring hur din undervisning och din lärarroll kan förstås i relation till elevernas kunskapsutveckling, motivation och delaktighet" samt "Du ger relevanta förslag på hur din undervisning/undervisning kan vidareutvecklas i syfte att öka elevernas kunskapsutveckling, motivation och delaktighet".

Utbildningens sista VFU-kurs (VFU241) syftar till att studenten på ett ansvarsfullt sätt ska hantera hela läraryrkets komplexitet beträffande det institutionella uppdraget, den allmän- och yrkesdidaktiska undervisningen samt de relationella och kommunikativa aspekterna av läraryrket. Ämnesdidaktisk kompetens är centralt i följande lärandemål: "Utifrån läroplaner, teoretiskt förankrade didaktiska överväganden och goda ämneskunskaper självständigt kunna planera, genomföra och utvärdera undervisning med fokus på alla elevers kunskapsutveckling, motivation och delaktighet." Lärandemålet examineras genom att studentens undervisning i något av sina yrkesämnen filmas. Fokus är ämnes- och allmändidaktiska val vid inramning av lektion och pedagogiskt ledarskap. Dessa filmsekvenser utgör underlag för det efterföljande trepartssamtal. Ämnesdidaktiska övervägande är ett av de områden som lyfts i trepartssamtalet. I bedömningskriterierna för kursen är ämnesdidaktisk kompetens en central del: För *Godkänt* krävs följande: "Studenten visar genom sin lektionsplanering, samt i efterföljande samtal [för VG: **fördjupad**] ämneskunskap samt kunskap om såväl läroplan som elevgruppens förförståelse/behov", samt "Studentens ämnesdidaktiska kompetens synliggörs i [för VG: **all**] aktivitet och dialog med eleverna".

Vuxnas lärande

En del av studenterna på Yrkeslärarprogrammet på Högskolan Väst har anställning och/eller gör sin verksamhetsförlagda utbildning inom olika typer av vuxenutbildning och denna grupp har vuxit de senaste åren. Samtliga studenter ska också bli förberedda för arbete inom vuxenutbildningen. I ett flertal kurser, till exempel i *Läraruppdraget i gymnasiet och vuxenutbildningen (LGV200)*, uppmärksammas likheter och skillnader i förutsättningar för ungdomsskolan och vuxenutbildningen i form av regelverk, men också i sociala och didaktiska förutsättningar. I kursen *Ungdomar och vuxnas identitet och livsvillkor (UIL200)* problematiseras sociala faktorer som påverkar elevers förutsättningar att lyckas i utbildningen utifrån olika perspektiv. Kursmålen infattar att "kunna beskriva och förklara hur elevers utbildningsmöjligheter påverkas av faktorer på individ-, skol- och samhällsnivå samt att visa kunskap om ungas och vuxnas identitetsarbete och hälsa samt skolans ansvar att identifiera och stödja elever i utsatta livssituationer". Läraktiviteter inbegriper föreläsningar om olika sociala faktorer som påverkar ungas och vuxnas livssituation samt läsning av skönlitteratur som utgångspunkt för samtal om livsvillkor och arbete med identiteter som vi alla genomgår under vårt liv. Kursen examineras genom att studenterna skriver en essä om samband mellan utbildning, anställning och livsinkomst samt mellan hälsa, välbefinnande och förväntad medellivslängd. I bedömningskriterierna för *Godkänd* framhålls att studenterna ska beskriva samband mellan livssituation

och skolgång: "[studenten ger] med stöd i kurslitteraturen konkreta och relevanta exempel på hur olika samhällsstrukturer och livsvillkor kan påverka elevers skolgång" och för *Väl Godkänd*: "med stöd i kurslitteratur problematiserar och diskuterar [studenten] samband mellan samhällsstrukturer, livsvillkor och elevers skolgång och dess konsekvenser på individ- och samhällsnivå". Studenterna genomför VFU i olika skolformer där Skolverkets fastställda yrkesämnen förekommer. Detta innebär att såväl ungdomars som vuxnas lärande kommer i fokus, en bredd som utbildningens kursinnehåll också omfattar.

Sammanfattningsvis menar vi att utbildningen såsom den är organiserad med kurser, undervisningsaktiviteter och examinationer bidrar till att studenterna får förutsättningar att utveckla de kunskaper och den förståelse som anges i examensmålet och också att vi säkerställer det genom examinationernas och bedömningskriteriernas utformning. Vi kommer till hösten att starta Kompletterande Pedagogisk Utbildning (KPU) och de blivande ämneslärarstudenterna kommer att samläsa delar av utbildningen med yrkeslärarstudenterna. Planeringen inför starten av denna utbildning har bidragit till att vi fått ett större fokus på yrkesämnesdidaktik och vi håller på med ett utvecklingsarbete för att stärka och utveckla de yrkesämnesdidaktiska inslagen i utbildningen (se nedan under *Uppföljning åtgärder och återkoppling* under avsnittet *Utvecklingsområden*). Våra studenter är antagna i ett stort antal yrkesämnen och i undervisning, kursuppgifter och examinationer strävar vi efter att studenterna ska få förutsättningar för att utveckla en yrkesämnesdidaktisk kompetens genom att de får tillämpa och problematisera allmäntdidaktiska strategier i sina yrkesämnen.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

2. För yrkeslärarexamen ska studenten

- visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.

Kravet på förmåga "att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning" tolkas som att studenten behöver utveckla en kompetens som "reflekerande praktiker". Även om det finns betydande didaktiska inslag genom hela den högskoleförlagda delen av utbildningen, inklusive kontakter med olika gymnasieskolor och vuxenutbildningar samt VFU-skolor, där studenterna får chans att reflektera över olika lektionsutfall, så är det i första hand under VFU:n som detta mål i huvudsak uppfylls och säkerställs.

För att säkerställa att studenterna utvecklar sin förmåga att "planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisningen" så att den "stimulerar varje elevs lärande och utveckling" enligt examensmålen, har Högskolan Väst tagit fram en progressionsplan där utvecklingen av dessa förmågor beskrivs i förhållande till tre huvudaspekter: 1) *Reflektions- och analysförmåga*, 2) *Didaktisk kompetens* och 3) *Kommunikationsförmåga och demokratiskt ledarskap*. I varje VFU-kurs ingår mål som på ett eller annat sätt succesivt breddar och fördjupar dessa aspekter. Måluppfyllelsen bedöms i förhållande till bedömningskriterier som synliggörs i de till varje VFU-kurs framtagna bedömningsunderlagen. Bedömningskriterierna används som summativa bedömningsunderlag, men också som en del i den formativa bedömningen av studentens prestationer under VFU, det vill säga som stöd för studenten att nå examensmålen i slutet av utbildningen.

I den första VFU-kursen (*VFU212*), som infaller under den första terminen, riktas uppmärksamheten mot studentens förmåga att planera, genomföra och utvärdera undervisning, men då under handledning. I följande VFU-kurs (*VFU221*), fokuseras också studentens förmåga att planera, genomföra och utvärdera undervisning utifrån elevers olika sätt att lära, men med högre grad av självständighet. I detta ingår också att kunna tolka och tillämpa nationella styrdokument. Genom att planera och leda egen undervisning får studenten förutsättningar att omsätta sina ämneskunskaper och didaktiska perspektiv i praktisk gärning. I kursen ingår också att studenten ska visa förmåga att kunna kommunicera med elever och vuxna i enlighet med skolans uppdrag och värdegrund. I denna VFU-kurs ingår en examination som benämns "Bedömningsbesök", vilket innebär att studenten under VFU får ett besök av en undervisande lärare från högskolan. Examinationen utgörs av tre delar: en i förväg inskickad planering, där studenten redogör för undervisningens innehåll och upplägg, den genomförda undervisningen samt ett efterföljande problematiserande trepartssamtal med student, handledare och besökande lärare där studenten diskuterar, reflekterar och problematiserar lektionsplaneringen och den genomförda undervisningen. Under besöket görs en bedömning av studentens förmågor i relation till kursens lärandemål.

VFU-kursernas mål ligger helt i linje med examensmålet om att kunna planera, genomföra och utvärdera undervisning. Som exempel kan nämnas (*VFU230*) där lärandemålet innebär att studenten ska: "självständigt kunna planera, genomföra och utvärdera undervisning samt motivera didaktiska val i

förhållande till styrdokument och didaktiska teorier”. Detta mål examineras bland annat genom genomförd VFU där handledaren bedömer om studenten nått kursmålet utifrån följande tre bedömningskriterier: ”De aktiviteter och uppgifter som studenten använder sig av i undervisningen är väl genomtänkta, målinriktade och utgår från läroplan och didaktiska teorier”, ”Studenten väljer aktiviteter som engagerar och skapar delaktighet och lärande för eleverna” samt ”Studenten utvärderar och analyserar kontinuerligt sin undervisning och drar slutsatser om hur lektionen skulle kunna utvecklas eller genomföras på annat sätt”. I denna VFU-kurs får studenterna också skapa pedagogiska planeringar, som de genomför och sedan skriftligt motiverar och analyserar. Målet examineras också i samband med att studenterna visar filmade sekvenser från sin undervisning, för att sedan motivera och analysera sina didaktiska val och sin undervisning, utifrån elevers kunskapsutveckling, delaktighet och motivation.

I den följande VFU-kursen (*VFU241*) anges lärandemålet att studenten ”utifrån läroplaner, teoretiskt förankrade didaktiska överväganden och goda yrkeskunskaper självständigt ska kunna planera, genomföra och utvärdera undervisning med fokus på alla elevers kunskapsutveckling, motivation och delaktighet”. Den första examinationen i denna VFU-kurs bygger på en av studenten planerad och genomförd filmad undervisningsaktivitet. Undervisningen utvärderas och problematiseras i ett trepartssamtal. Fokus för samtalet är studentens inramning av lektionen, samt dennes pedagogiska ledarskap. För att säkerställa måluppfyllelse görs en bedömning bland annat utifrån följande bedömningskriterier för *Godkänt*: ”Studenten visar genom sin lektionsplanering, samt i efterföljande samtal, (för VG: *fördjupad*) ämneskunskap samt kunskap om såväl läroplan som elevgruppens förståelse/behov. Lektionsplaneringen *är i huvudsak* (för VG: *är*) välplanerad. Studenten lyssnar in och ser eleverna i undervisningssituationen och *kan* (för VG: *i stunden*) göra planerade avvägningar som gynnar elevernas lärande. Studenten fångar elevernas uppmärksamhet och leder gruppen i sin undervisning (för VG: *samt är bekväm i lärarrollen*). Studentens ämnesdidaktiska kompetens synliggörs i *planerad* (för VG: *all*) aktivitet och dialog med eleverna”. Vår erfarenhet av denna form av examination i en VFU-kurs är att den ger studenten större möjlighet till reflektion över det egna görandet i undervisningssituationen. Genom att de ser sig själva och också att samtalet inte genomförs i direkt anslutning till genomförd undervisning är vår erfarenhet att nivån på reflektionerna över de didaktiska avvägningar studenterna gör i stunden blir fördjupade, mer fokuserade på ämnesdidaktiska frågor och mer framåtsyftande. Samtidigt fyller VFU-besök på plats en viktig funktion när det gäller att bilda sig en helhetsuppfattning av studentens lärarblivande varför vi har båda dessa examinationsformer under utbildningen.

Även i några högskoleförlagda kurser får studenten arbeta med att planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisningen och den pedagogiska verksamheten i övrigt. Redan i utbildningens första kurs *Perspektiv på Lärande och utbildning för yrkeslärare (PPL100)* får studenterna pröva att ha korta undervisningsmoment för varandra, tillsammans planera för undervisning mot ett mål där de ska beakta variation, tydlighet, olika elevers olika sätt att lära mm. En annan kurs som relaterar till detta examensmål är *Didaktik och specialpedagogik för yrkeslärare (DI200)*. I kursen utvärderar studenterna andras undervisning då de genomför observationer av undervisning med fokus på de didaktiska frågorna: vad, varför, hur och vem? Detta examineras i en uppgift som berör målet om att utvärdera undervisning, där de får analysera andras undervisning och också ta del av andras analyser och reflektioner kring olika aspekter av undervisning. De planerar även ett moment i de/t egna yrkesämnen/yrkesämnet där de skapar en planering för undervisning utifrån examensmål, förmågor från syftestexten i ämnet som undervisningen ska bidra till att utveckla, centralt innehåll i kursen, kunskapskrav, konkret mål, undervisningens upplägg och innehåll samt hur elevernas kunskaper ska bedömas. Studenten planerar ett arbetsområde i något av sina yrkesämnen som ska omfatta ca fyra veckors undervisning. Arbetsområdet ska vara realistiskt och genomförbart och de ska tänka på att använda ett språkutvecklande arbetssätt och att undervisningen ska utgöra stöd för elevernas lärande och bidra till att utveckla elevernas förmågor och kunskaper i yrkesämnet. I relation till denna uppgift utformar de även en presentation av arbetsområdet riktad till eleverna som syftar till att skapa intresse och motivation för arbetsområdet på ett för eleverna begripligt sätt. Den andra examinationsuppgiften berör planering och utveckling av undervisning i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling. Bedömningskriterierna kopplade till denna examinationsuppgift har en tydlig ämnesdidaktisk koppling. För *Godkänt* anges att det i studentens text ska finnas ”en tydlig linje i

planeringen, dvs. de olika rubrikerna ska hänga ihop, och [studenten] ska kunna motivera sin planering utifrån ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska kunskaper” samt att studenten i sin planering ”visar förståelse för att tillämpa möjliga didaktiska och språkutvecklande arbetssätt och stöd för elevers kunskapsutveckling, delaktighet och motivation”. För *Väl Godkänt* krävs dessutom att studenten i sin text visar en ”fördjupad förståelse och god insikt om didaktiska val och konsekvenser för elevers lärande, delaktighet och motivation”.

Vi har de senaste åren ägnat mycket tid och kraft åt att utveckla VFU-kurserna, speciellt när det gäller bedömning av lärarkompetens i form av färdigheter och förmågor relaterat till praktiskt handlande och genomförande i praktiken och säkerställandet av att studenterna nått de mål som anges i kurserna. Genom att utveckla samarbetet med handledare, samt genom de uppgifter vi har som knyter samman teori och praktik i både HFU- och VFU-kurser och introducerandet av en variation av olika former av bedömningsunderlag menar vi att studenterna får förutsättningar att träna på och utveckla färdigheter och förmågor relaterat till examensmålet att ”visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.”

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

3. För yrkeslärarexamen ska studenten

- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att utveckla sin kompetens både i yrkesämnet och i det pedagogiska arbetet.

Som redan nämnts ovan är det centralt för utbildningen att studenterna utvecklar förmåga att knyta egna erfarenheter till ett teoretiskt perspektiv och på sätt kan utveckla den egna verksamheten. Studentens utveckling till en reflekterande praktiker är ett genomgående tema i VFU-kurserna. Den avslutande högskoleförlagda kursen *Utvärdering och kvalitetsarbete för yrkeslärare (UTK200)* sätter kunskaps- och erfarenhetsbaserad utveckling av den egna (VFU-) skolan som det övergripande målet. Kursens syfte är att studenten ska tillägna sig kunskaper och metoder för utvecklings- och kvalitetsarbete i gymnasiet eller vuxenutbildningens yrkesprogram. I kursmålen anges att studenten efter avslutad kurs ska:

- kunna identifiera utvecklingsbehov i undervisningen utifrån en problemanalys med stöd av relevant forskningslitteratur och styrdokument,
- visa förmåga att designa, genomföra och rapportera ett utvecklingsarbete som svarar mot det identifierade behovet,
- kunna planera hur resultatet av utvecklingsarbetet kan utvärderas,
- i alla led av processen kunna tillämpa ett etiskt och vetenskapligt förhållningssätt,
- visa förmåga att identifiera behov av ytterligare kunskap och att utveckla kompetens både i yrkesämnet och i det pedagogiska arbetet.

För att nå dessa mål identifierar och beskriver studenterna ett didaktiskt, praktiskt problem. Därefter ska de beskriva resultat från aktuell forskning relaterat till det identifierade området. Detta moment som innebär att de måste identifiera och beskriva ett specifikt problem i sin praktik, men också att de måste definiera problemområdet i mer generella termer vilket har varit en utmaning för många studenter. För att stötta studenterna i detta moment och för att de i framtiden ska kunna utveckla sin undervisning med stöd i vetenskapligt framtagen kunskap har vi efter hand lagt in mer undervisning som handlar om att söka, förstå och använda utbildningsvetenskaplig forskning i praktiken, både i denna och tidigare kurser. Med stöd i de forskningsresultat de finner ska studenterna planera och genomföra en förändring/intervention i sin praktik och sedan utvärdera utfallet av detta. Avslutningsvis ska studenten värdera utvecklingsarbetets resultat i förhållande till sitt uppdrag och vilka ytterligare behov av kunskap de ser sig behöva utveckla inom yrkesämnet och det pedagogiska arbetet för att bedriva undervisning (och den pedagogiska verksamheten i övrigt). Detta är en skriftlig examination men studenterna presenterar även sina utvecklingsarbeten för varandra muntligt. Vid det examinerande seminariet ger studenterna varandra respons med fokus på hur de kan utveckla undervisningen. Exempel på teman som studenterna har valt för sina utvecklingsarbeten har varit genus, digitalisering, formativ bedömning, språkutvecklande arbetssätt och specialpedagogik. Konkret har dessa utvecklingsarbeten exempelvis inneburit att studenterna identifierat orsaker till den sneda genusfördelningen på Bygg- och anläggningsprogrammet och aktivt arbetat med att förändra sexistiskt språkbruk som vid denna tid dominerade på det program där studenten gjorde sin VFU. Ett vanligt problem som många yrkeslärare lyfter handlar om mobiltelefoner och hur eleverna använder datorer, och detta har flera utvecklingsarbeten berört och syftat till att utveckla strategier för konstruktiv användning av digitala verktyg som främjar lärande. Många av yrkeslärarstudenterna undervisar i grupper med stor andel

som inte har svenska som modersmål och ett flertal arbeten till exempel på Vård- och omsorgsprogrammet, Fordons- och transportprogrammet och VVS- och fastighetsprogrammet har berört hur yrkeslärare i sina yrkesämnen kan arbeta med olika typer av språkutvecklande arbetssätt för att bättre stödja elevernas lärande i yrkesämnena. Ett annat område som varit föremål för studenternas utvecklingsarbeten har berört specialpedagogik och hur man i yrkesämnena kan göra extra anpassningar för elever med behov av särskilt stöd och de utmaningar som det innebär relaterat till elevernas arbetsplatsförlagda lärande (APL).

I den VFU-kurs (*VFU241*) som läses parallellt med *UTK200*, är ett av kursmålen att: "kritiskt kunna reflektera över läraruppdraget, lärarprofessionen och den egna yrkesrollen i syfte att säkerställa och utveckla verksamhetens kvalitet". Kursen, som är studentens sista verksamhetsförlagda utbildningsaktivitet, syftar till att studenten ska visa kunskap och förståelse för komplexitet och helhet i läraruppdraget. Det innebär att studenten, förutom att planera, genomföra och utvärdera undervisning, också kritiskt ska granska och reflektera kring företeelser som påverkar yrkesrollen och undervisningskvaliteten. Lärandemålet examineras genom att studenten, utifrån sina erfarenheter från VFU, ska reflektera över och kritiskt granska lärarrollen och företeelser som kan påverka kvaliteten på undervisning och skolverksamhet. I examinationen presenterar studenterna en företeelse som påverkar yrkesrollen och undervisningens kvalitet, antingen i positiv eller negativ riktning. Det kan vara klassrumsnära eller på skol-, huvudmann- eller nationell nivå. Vidare ska de ge exempel från litteratur och inslag i utbildningen som bidragit till att förstå läraruppdraget och förutsättningar för skolors verksamhet, samt inslag i sin yrkeslärarutbildning som de anser saknas och skulle kunna utvecklas. Speciellt relaterat till denna sista del har studenterna reflekterat kring sin egen kompetens, vad utbildningen har gett för kunskaper och färdigheter och vad de upplever att de behöver utveckla vidare för att vara duktiga yrkeslärare. Bedömningskriterierna fokuserar på förmåga att reflektera över möjligheter och utmaningar som påverkar yrkesrollen, lärarens uppdrag, undervisningens och skolverksamhetens kvalitet.

Värderingsförmåga och förhållningssätt är centrala i lärarprofessionen och sammanfattningsvis skapas förutsättningar för att säkerställa att studenterna når examensmålet att "visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att utveckla sin kompetens både i yrkesämnet och i det pedagogiska arbetet" genom undervisningens och examinationernas utformning i *UTK200* och *VFU241*. En strävan under utbildningen är att förmedla ett framåtsträvande och nyfiket förhållningssätt som genomsyras av självreflektion över hur man ständigt kan utveckla både yrkesutbildning som praktik och sin egen professionella kompetens som yrkeslärare. Genom byggstenarna i det systematiska kvalitetsarbetet och att studenterna uppmanas att applicera detta i olika delar av sin egen verksamhet har de fått en modell att arbeta vidare med i sin egen professionsutveckling som yrkeslärare. En utmaning med själva målformuleringen är att detta är ett strävansmål som studenterna förhoppningsvis fortsätter att arbeta med efter avslutad utbildning.

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Kurser

Då studenterna på Yrkeslärarprogrammet på Högskolan Väst är antagna i ett flertal yrkesämnen med hemvist på olika yrkesprogram som traditionellt präglats av skilda genusmönster bidrar detta till att jämställdhet och frågor som rör genus är ett återkommande tema i undervisningen under hela utbildningen. Jämställdhet utifrån flera perspektiv finns med som kursinnehåll i flera av Yrkeslärarprogrammets kurser. De kurser där jämställdhet tydligast behandlas är dels *LGV100* som läses redan första terminen samt i *YTK200* och *UIL200* som läses termin tre.

I *Läraryppdraget i gymnasiet och vuxenutbildningen (LGV100)* är ett av kursens lärandemål att: "problematiska och diskutera situationer och dilemman i undervisningen och skolvardagen i förhållande till demokratiska värderingar, jämställdhet och jämlikhet, samt till elevers rätt till inflytande och delaktighet". I undervisningen lyfts jämställdhetsperspektiv upp i relation till normkritisk pedagogik och i examinationen relaterat till detta mål problematiserar studenterna sina yrkesämnen bland annat utifrån ett jämställdhets- och normkritiskt perspektiv. Kursen examineras bland annat genom en etnografisk fältstudieuppgift där den etnografiska beskrivningen ska fokusera dels läroprocesser som sker och hur undervisningen skapar förutsättningar för lärande i yrkesämnet, dels dilemman i undervisningen och i skolvardagen i förhållande till demokratiska värderingar, jämställdhet och jämlikhet, samt till elevers rätt till inflytande och delaktighet. Examinationen är både av skriftlig och muntlig och studenterna presenterar sina dilemman för varandra och arbetar i grupper med dilemman med olika teman. Även i kursen *Yrkens kunskapspraktiker och traditioner (YTK200)* är genusperspektivet centralt och ett av kursmålen rör detta specifikt: "analysera yrkestraditioner utifrån olika perspektiv på genus, jämställdhet samt föreställningar om traditionella könsrollsmönster i relation till yrkesutbildning och yrkesliv". Kursen syftar till att utveckla kunskaper och ett reflekterande förhållningssätt i relation till yrkesämnesdidaktik med fokus på kunskapspraktiker i olika yrken, olika perspektiv på genus och jämställdhet samt föreställningar om manligt och kvinnligt i relation till yrke och utbildning. I denna kurs relateras också frågor om jämställdhet till hållbar utveckling. Som nämndes ovan under avsnittet *Måluppfyllelse – kunskap och förståelse* ingår det i den examinerande uppgiften i *YTK200* att problematisera lärande i olika yrkestraditioner utifrån didaktiska perspektiv, relationen teori och praktik samt hur olika genusperspektiv framträder relaterat till olika yrkestraditioner. Ett av bedömningskriterierna som berör kursmålet om genus och jämställdhet och anger att studenten ska beskriva och problematisera hur genusordningen historiskt har kommit och även nu kommer till uttryck i olika yrkestraditioner i olika kontexter.

Även i kursen *Ungdomar och vuxnas identitet och livsvillkor (UIL200)* berörs jämställdhet utifrån ett intersektionellt perspektiv relaterat till elevers skilda förutsättningar och dess betydelse för elevers val, studier och möjligheter att utvecklas. Diskrimineringsgrunderna och implikationer av dessa problematiseras under kursen.

Studentpopulation

Studentgruppen på yrkeslärprogrammet är en mycket heterogen grupp både när det gäller ålder, yrkesämnen och genus. Heterogeniteten i studentgruppen är en resurs då många olika aspekter av genus och jämställdhet lyfts och diskuteras utifrån olika perspektiv. Yrkeslärarprogrammet är ett program där kvinnliga studenter ofta är i majoritet, men snedfördelningen är generellt mindre än på andra läroprogram. Av de som började Yrkeslärarprogrammet på Högskolan Väst hösten 2019 var 33 % män och 67 % kvinnor.

Statistiken visar att mellan 2014 och 2019 har andelen män som startat utbildningen växlat mellan 30 och 58 % med ett genomsnitt på 45 %.

Jämställdhet ur ett organisationsperspektiv

Med utgångspunkt i regeringsuppdraget till universitet och högskolor att arbeta med jämställdhetsintegrering, har Högskolan Väst tagit fram en plan för hur arbetet ska planeras, bedrivas och implementeras på ett systematiskt sätt på alla nivåer och i alla delar av verksamheten. Alla programråd har exempelvis fått i uppdrag att kartlägga intersektionella perspektiv i utbildningarna och i detta arbete inkludera studenter. Arbetet med jämställdhet har också under 2018 organisatoriskt knutits samman med arbetet med *Lika villkor*. Under 2018 genomfördes en enkät på lärosätet med utgångspunkt i *Lika villkor*, där kön behandlades som ett ojämlikhetsvillkor. Utifrån resultatet av enkäten och andra erfarenheter har en handlingsplan utformats. Under 2019 genomfördes en analys på en av institutionens avdelningar och under 2020 kommer hela institutionen undersöka mäns och kvinnors förutsättningar på arbetsplatsen (möjlighet till forskning, ansvarsuppgifter etc.) samt anställdas och studenter möjlighet att kombinera arbete/studier med föräldraskap. Utifrån resultatet ska handlingsplaner upprättas för att utveckla och säkra dessa perspektiv i utbildningarna (Verksamhetsplaner för perioderna 2018–2020, 2019–2021, 2020–2022). En aktivitet som redan har påbörjats i syfte att säkra likabedömning är att samtliga salstentor nu bedöms anonymt. Ett utvecklingsarbete pågår för närvarande för att möjliggöra att även hemtentamina ska kunna bedömas anonymt.

För att möjliggöra att samtliga lärare kan applicera jämställdhetsperspektivet och andra intersektionella perspektiv i undervisningen arbetar lärarlagen med värdegrundsfrågor och normkritik. Som exempel på detta arbete har institutionen haft pedagogiska dagar för alla anställda som handlat om värdegrunds-dilemman (juni 2016) och normkritik (juni 2017) intersektionalitet (augusti 2019). På avdelningsmöte under 2019 diskuterades även frågor om Lika villkor, både utifrån student- och medarbetarperspektiv. I samband med regeringsuppdraget om jämställdhetsintegrering har lärosätet skapat en högskolepedagogisk kurs i normkritik (5 hp) som ingår i den behörighetsgivande högskolepedagogiska utbildningen. De senaste åren har institutionen, som ovan beskrivits, också aktivt arbetat med intersektionella perspektiv integrerat i det ordinarie kvalitetsarbetet. Vi ser det som viktigt att vi på Högskolan Väst aktivt arbetar för jämställdhetsperspektivet genom att ha ett yrkeslärarprogram med ett normkritiskt perspektiv och genom att organisatoriskt arbeta normkritiskt. Vi behöver exempelvis hitta bättre former för att systematiskt arbeta med rekrytering av studenter och personal, men också mer än idag använda lärarkompetens över program- och inriktningsgränserna för att utjämna den sneda könsfördelningen i personalgrupperna.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Institutionen för individ och samhälle har ett kvalitetssäkringsprogram som ska säkra kvaliteten i samtliga kurser och program. Programmet innebär att innehållet i utbildningarna och organiseringen/förutsättningarna av densamma ska behandlas proaktivt samt följas upp kontinuerligt. För att skapa goda förutsättningar för utbildningens kvalitet finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning mellan utbildningens olika aktörer (kursansvarig, examinator, programansvarig, VFU-ledare, programrådsordförande, avdelningschef etc.). Denna finns formulerad i en arbetsbeskrivning som revideras årligen. På programmöten, som på Yrkeslärprogrammet hålls varannan vecka, och avdelningsmöten som hålls varje månad, tas också frågor upp av både organisatorisk och innehållslig art, för att samtliga lärare på programmet ska ha väsentlig kunskap för att kunna genomföra sitt uppdrag rättssäkert och med hög kvalitet. Samtliga nyanställda lärare får också, förutom en individuell mentor, en introduktion om verksamhetsidén och om gällande riktlinjer och rutiner förutom den högskolegemensamma introduktionen innehållande myndighetsuppdraget, statlig värdegrund etc.

För att få en ändamålsenlig styrning av de olika lärarprogrammen träffas avdelningschefer, programansvariga, VFU-ledare, VFU-administratörer, utvecklingsledare och företrädare för samverkansorganisationen (RUC), *Forum för skola och välfärd*, kontinuerligt för att gemensamt lägga upp arbetet i de olika lärarprogrammen. För att säkerställa kvalitet på organisatorisk nivå arbetar avdelningscheferna med årliga kompetensförsörjningsplaner och med planering och uppföljning av kompetensutvecklingstiden för befintlig personal, i relation till de mål och visioner som satts upp i både institutionens och avdelningens verksamhetsplanering.

När det gäller kvalitetsarbetet i programmet är det arbete som sker i programrådet väsentligt. Programrådet, som delas med ämneslärarprogrammet, består av ledamöter med för utbildningen centrala ämneskompetenser, yrkeskompetens och vetenskaplig kompetens. I programrådet är avdelningschefen adjungerad, för att ha möjlighet att hålla samman linjestyrningen och den kollegiala kvalitetsstyrningen. I programrådet finns två studentrepresentanter och en verksamhetsrepresentant från gymnasieskolan, för att bredda såväl inflytande som perspektiv. Programrådet har både ett proaktivt och reaktivt ansvar. Det proaktiva ansvaret innebär bland annat att kvalitetsgranska de policydokument som styr utbildningen (utbildningsplaner, kursplaner). Policydokumenten fastställs därefter av prefekt (på delegation av institutionsnämnd). Förutom granskning av policydokument följer programrådet upp kursvärderingar, kursrapporter (se nedan), planerar kvalitetskonferenser (se nedan) och handhar andra strategiska kvalitets- och utvecklingsfrågor.

Till varje kurs finns förutom kursplan ett kurs-PM, som beskriver kursens innehåll och upplägg samt dess examinationsuppgifter och bedömningskriterier. Syftet med kurs-PM är att det ska fungera som en del i den konstruktiva länkningen och skapa en transparens beträffande krav och förväntningar för studenterna. Varje kurs följs upp genom en terminsvis återkommande "peer review-process", där lärarna i mindre grupper granskar kursens innehåll och upplägg utifrån i förväg fastställda perspektiv. Kursgranskningsseminarierna dokumenteras i en kursrapport. Kursrapporterna lämnas till programansvarig som underlag

för det årliga programuppföljningsarbetet, vilket redovisas i en programrapport. Liksom för kursrapporten styrs innehållet i programrapporten av på förhand givna perspektiv. Kurs- och programrapporterna hanteras även av programrådet och institutionsnämnden, som också gör en sammanställning och förslag till åtgärder på institutionsövergripande nivå. Prefekt och avdelningschefer tar del av både programrapporter och den institutionsövergripande rapporten för eventuella åtgärder på institutionsnivå. Förutom de interna programutvärderingarna deltar Högskolan Väst i lärarutbildningskonventets årligen genomförda alumnutvärderingar.

Utifrån de resultat som framkommer i uppföljningsarbetet (kurs- och programrapporter) planerar programrådet, i samarbete med avdelningschef, terminsvisa kvalitetskonferenser. Kvalitetskonferenserna är framåtsyftande och skapar förutsättningar för utveckling av programmets kvalitet. Under 2015 och 2016 fokuserades utvecklingsarbetet på konstruktiv länkning och kvalitetssäkring av examinationer. Förutom detta innehåll har tid avsatts till vetenskaplig progression och forskningsanknytning där arbetet inledningsvis lades på kartläggning, för att sedan följas upp för att se hur tydlighet och progression kunnat utvecklas. Under hösten 2017 har arbetslagen i samtliga lärarprogram och inriktningar arbetat med digitalisering. Under 2018 och 2019 har inriktningen varit intersektionalitet och interkulturella perspektiv. Förutom dessa kvalitetskonferenser har lärarutbildningens lärare under 2019–2020 på institutionsdagar arbetat med olika aspekter av arbetsintegrerat lärande, bland annat med aspekter som teori- och praktikintegration och tyst respektive praktisk kunskap.

Ett kvalitetsmått som tagits fram i samband med utvecklingen av kurs- och programrapporterna är genomströmningsanalyser på kurs- och programnivå. Med hjälp av dessa kan underlag tas fram som visar i hur hög grad studenterna påbörjar och får godkänt resultat på kurser i programmet, men också när studenterna avslutar sina studier och om det finns trender beträffande vilka kurser som studenterna har svårt respektive lätt att få godkänt betyg i. Genomströmningen på utbildningen 2014–2019 har pendlat mellan 85 och 94%, med en genomsnittlig genomströmning på 91 % (egna uppgifter hämtade från Ladok). Män tenderar att inte slutföra sina studier i lika stor utsträckning som kvinnor. Genomströmningen för män har legat mellan 75 och 86 % medan siffrorna för kvinnliga studenter är mellan 94 och 100 %. De största avhoppet kommer under utbildningens första år. I arbetslaget pågår diskussioner om hur studenter, oberoende av kön, kan stödjas i sina studier. Det är en svår balansgång mellan att å ena sidan ge både män och kvinnor goda förutsättningar till yrkesblivande och å andra sidan medvetet eller omedvetet konstruera män och kvinnor som olika.

Den interna organiseringen av kvalitetsarbetet ser vi som en styrka i programmet. Den kollegiala utgångspunkten i kvalitetsarbetet har på ett positivt sätt bidragit till utvecklingen av programmet. Arbetslaget runt programmet har ägnat mycket tid åt att utveckla utbildningen med kursvärderingsarbetet som tydlig utgångspunkt. På så sätt har alla lärarna fått inblick i och kunskap om Yrkeslärarprogrammets samtliga kurser, vilket gett förutsättningar för helhetssyn, progression (yrkesmässig, ämnesdidaktisk och vetenskaplig) och skapat grunden för att en gemensam kvalitetskultur ska genomsyra programmet. Arbetet har också lett till att vi har uppmärksammat brister i programmet och kunnat inleda förändringsarbete för att åtgärda dessa (se vidare utvecklingsområden nedan).

Utvecklingsområden

För att stödja studenternas möjligheter att klara sina studier har resurser de senaste åren satsats på att tidigt i utbildningen ge stöd för utveckling av vetenskapligt förhållningssätt och vetenskapligt skrivande. Satsningen grundas på interna uppföljningsarbeten som visat att ett antal studenter har svårt att formulera sig på det sätt som krävs på en akademisk yrkesutbildning. Resurserna kommer från den kvalitetsansvariga utbildningsdepartementet gjort för vissa utbildningsområden (HA/SA/JU/LU) och ingår nu i kursresursen. Förutom undervisningsinsatser erbjuds studenter systematiskt stöd via *Språk- och textcentrum*, som är en högskoleövergripande resurs till vilken alla studenter som har behov av stöd i samband med skrivande är välkomna. För studenter som har dokumenterade funktionsnedsättningar finns dessutom särskilda resurser att tillgå genom *Team Funka*, på *Avdelningen för studentstöd*.

Ett annat område av särskild vikt som fokuserats under de senaste åren är den verksamhetsförlagda utbildningen, VFU:n. En tydligare organisation och tydligare verktyg har skapats för att kvalitetssäkra att studenter som godkänns i kurser med VFU har de nödvändiga kunskaper och kompetenser som krävs av en yrkeslärare. Arbetet har genomförts av VFU-ledare och programansvarig i samverkan med lärare knutna till Yrkeslärarprogrammet. För att säkerställa att studenterna når de examensmål som tränas och prövas genom den verksamhetsförlagda utbildningen, finns en VFU-progressionsplan som visar den konstruktiva länkningen från examensmål till lärandemål i kurserna. VFU-teamet träffas kontinuerligt och arbetar proaktivt med VFU-utveckling, men följer också upp studenternas resultat i VFU:n och sambedömer studentprestationer i kurserna. För att säkerställa kvaliteten sker också ett systematiskt arbete i syfte att stärka relationen till VFU-handledarna och erbjuda stöd för uppdraget. VFU-handledarna bjuds in till samverkansmöten med VFU-ledare och VFU-teamen minst en gång per termin. De kursansvariga lärarna för VFU-kurserna har också utvecklat informationsspridningen om kurserna, bland annat genom att skapa filmer där de berättar om kursens syfte och innehåll samt vad som bedöms i kursen. Då flera VFU-områden ligger långt från lärosätet har dessa filmer fungerat som komplement till andra informationskanaler. Det är också tydligt att den pågående lärarbristen i kommunerna medför en större omsättning på VFU-handledare, vilket i sin tur fordrar en än mer aktiv kommunikation med såväl befintliga som nya VFU-handledare, för att säkerställa att handledarna får adekvat information om uppdraget. Syftet med det fortlöpande samarbetet med VFU-områdena är, utöver det huvudsakliga syftet att arbeta för en för studenten likvärdig VFU, att se till att föra in de verksamma lärarnas perspektiv och kunskap i såväl utbildningsinnehåll som de bedömningsunderlag som används.

Innevarande läsår fortsätter arbetet med översyn av den vetenskapliga progressionen inom Yrkeslärarprogrammet. Kursplaner, kurslitteratur, undervisning och examinationer utvärderas och revideras för att utveckla och stärka forskningsanknytning och kunskap om vetenskapsteoretiska perspektiv och vetenskapliga metoder som en central resurs i professionsutvecklingen som yrkeslärare. Ytterligare ett område där vi påbörjat ett utvecklingsarbete handlar om att stärka yrkesämnesdidaktiken i respektive yrkesämne på programmet. Högskolan Väst startar hösten 2020 *Kompletterande Pedagogisk utbildning (KPU)* som riktar sig till ämneslärare. Yrkeslärarstudenterna och de ämneslärarstudenter som läser KPU kommer att läsa delar av utbildningen tillsammans och detta innebär att vi behöver utveckla medvetna förhållningssätt i relation till såväl gemensamma som skilda didaktiska förutsättningar som respektive studentgrupp möter i sin lärarpraktik. Då yrkesämnena ofta rymmer många inslag av praktik och att fysiskt "göra" finns stora didaktiska möjligheter i yrkesämnena som skapar utrymme för lärare att vara kreativa och skapa variation i lärandet, vilket oftast höjer motivationen hos eleverna. Som exempel kan nämnas att vi nu planerar att i kommande kursrevideringar initiera undervisning som berör specifika yrkesämnesdidaktiska utmaningar vid lärande som till exempel innefattar teknik och maskiner, människor, kommunikation och bemötande, motoriska, kroppsliga och sinnliga aspekter av lärande, texter och multimodala tolkningar mm. och hur man tränar eleverna i dessa kunskaper och färdigheter och hur man kan utveckla undervisning inom olika områden, men detta arbete är under process inte implementerat fullt ut än.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Att studenterna ska kunna ta aktiv del i utvecklingen av utbildningen är en viktig utgångspunkt på Högskolan Västs yrkesläroprogram, och studentinflytandet sker på olika sätt. För att kunna ha inflytande är det viktigt med transparens beträffande information om utbildningen. Som verktyg för information till studenterna finns lärplattformen Canvas.

Kurs- och programvärderingar

I relation till utveckling av kurser genomförs kursvärderingar i samtliga kurser (HF kap 1, § 14). Lärosätet använder kursvärderingssystemet Evasys, som är kopplat lärplattformen Canvas. Genom Evasys får studenterna möjlighet till en individuell och anonym kursvärdering. Kursansvarig lärare sammanställer och analyserar resultatet efter kursens slut och resultatet publiceras på Högskolans Västs lärplattform, Resultatet av föregående kursomgångs kursvärdering, och de eventuella åtgärder som gjorts, presenteras också vid kursintroduktionen. Svarsfrekvensen är dock låg på de automatgenererade kursvärderingarna, i genomsnitt svarade 34% på kursvärderingarna på Yrkesläroprogrammet 2019. Programrådet har därför dels gjort analyser om orsakerna till att den låga svarsfrekvensen, dels analyserat utformningen av kursvärderingarna. På programmöten och kvalitetsdagar har sedan frågan om hur studenterna kan göras mer delaktiga diskuterats. Som komplement till de automatgenererade kursvärderingarna genomförs därför numer kompletterande kursvärderingar i många kurser. Dessa sker såväl muntligt som via digitala verktyg och används för både formativa och summativa syften.

Efter studietiden på Yrkesläroprogrammen genomför studenterna anonyma, individuella programvärderingar. Liksom kursvärderingarna har dessa tyvärr en relativt låg svarsfrekvens. För att komplettera den digitala programutvärderingen görs i samband med avslutningen även en muntlig utvärdering, som ger andra möjligheter med den dialog som låter studenternas tankar haka i varandra och även speglas av närvarande lärare. Som komplement till den egna programvärderingen deltar lärosätet i lärarutbildningskonventets alumnutvärdering. Resultatet av kurs- och programvärderingarna används i det interna kvalitetsarbetet (se bedömningsområde Uppföljning, åtgärder och återkoppling). Det bristande intresset för att delta i formella utvärderingsinsatser är dock ett problem. Här behöver ytterligare åtgärder vidtas och former utvecklas för att få fler studenter aktiva. Målet är att utveckla arbetet med både studentdialoger och samarbetet med alumner för att nå dithän.

Övriga formella och informella insatser för studentinflytande

Läroprogrammen, liksom högskolan i stort, har ett gott samarbete med studentkåren runt olika former för studentinflytandefrågor. Det samarbetet borgar för att studenterna på ett organiserat sätt kan utöva inflytande på olika nivåer, från högskolestyrelsen ned till programråd, i enlighet med vad som stadgas i HF om studenternas rätt till representation när beslut fattas eller beredning sker. I linje med detta har också prefekt, avdelningschef och programansvarig kontinuerliga kontakter med företrädare för studentkåren, för att säkerställa ett gott informationsflöde och goda kontakter i enskilda ärenden. I dessa möten diskuteras studentklagomål på aggregerad nivå, studentinflytande och förebyggande arbete med disciplinärenden liksom proaktivt och reaktivt arbete angående *Lika villkors*-frågor. Syftet är bland annat att fånga upp eventuella återkommande klagomål som skulle kunna vara tecken på någon form av brist i utbildningen. Studentrepresentanterna inbjuds också till avdelningens regelbundna kvalitetskonferenser där kursers konstruktiva länkning granskas med specifikt fokus på lärandemål, kursinnehåll, undervisningsformer och organisation, examinationer, litteratur och genomströmning.

Förutom de formella möjligheterna för studenter att ha inflytande på utbildningen innebär storleken på Yrkeslärarprogrammet på Högskolan Väst, att utbildningen har en campusförlagd dag i veckan med god studentnärvaro samt organiseringen av personalen i ett samlat arbetslag, där flera av de undervisande lärarna arbetar i ett flertal kurser, att kommunikationen och dialogen mellan studenter och undervisande lärare, kursansvariga och programansvarig underlättas. Lärarnas arbetsrum är placerade i nära anslutning till de ytor där studenterna kan sitta och arbeta, vilket gör det enkelt att söka upp lärare när det är något de vill diskutera, vilket förutom mailkontakt är vanligt förekommande.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Då Högskolan Väst har ett särskilt uppdrag och en profil mot arbetsintegrerat lärande (AIL) arbetar vi strukturerat och konsekvent med att arbetslivsperspektivet ska vara väl integrerat i utbildningen. Högskolan Västs bärande idé – att skapa kunskap i samverkan – gör all samverkan till en central strategi för att uppnå hög kvalitet i utbildning och forskning. Med samverkan avses ett ömsesidigt utbyte av kunskap, kompetens och lärande i mötet mellan akademi, arbetsliv och omgivande samhälle. Högskolan Väst har regeringens uppdrag att utveckla arbetsintegrerat lärande (AIL) och bedriver också forskning inom området exempelvis genom en forskarutbildning inom AIL-ämnet. Arbetslivsperspektivet är också väl integrerat i lärarutbildningen. Högskolan Väst har under 2020 dessutom från regeringen/Kammarkollegiet erhållit tre miljoner kronor för att utveckla lärarutbildningarnas AIL-organisering. Yrkesläraresprogrammet är ett av de program som inkluderas i denna utvecklingsåtgärd. Detta arbete ligger också inom ramen för det högskoleövergripande utvecklingsarbetet med att utveckla AIL inom samtliga utbildningsprogram under perioden 2020–2023.

Arbetslaget arbetar med att skapa förutsättningar för progression i studenternas lärande och ansvarstagande, på ett sätt som syftar till att förbereda dem inför ett föränderligt arbetsliv. Det innebär exempelvis att innehållet i utbildningen ska vara långsiktigt hållbart och inte knutet till vare sig tidsmässig eller geografisk kontext. Avvägningar görs därför beträffande konkretisering respektive långsiktigt hållbara teorier om lärande, undervisning och yrkesämnesdidaktik. Att skapa en långsiktigt hållbar lärarkunskap handlar också om att kunna teoretisera om och problematisera innehållet i utbildning och undervisning och de förutsättningar som skapas för elever och lärare att lära och utvecklas i olika utbildningskontexter.

Ett utvecklingsområde som uppmärksammas alltmer är skolans digitalisering och inom detta område pågår flera mindre utvecklingsarbeten inom programmet. Området behandlas även över program- och inriktningsgränserna inom lärarutbildningen. Högskolan satsar dessutom ca 20 miljoner kronor på pedagogiska utvecklingsprojekt med fokus på arbetsintegrerat lärande och digitalisering under perioden 2018–2023, vilket kommer att påverka även Yrkesläraresprogrammet. Den doktorand som planeras att antas inom forskarskolan UPGRADE kommer också att ha digitalisering som fokus.

Samverkan kring VFU

Högskolan Väst har en väl fungerande VFU-organisation som tryggar att studenterna får en kvalitativt god och successivt fördjupad verksamhetsförlagd utbildning. Lärarutbildningen har i samverkan med kommuner och fristående huvudmän i regionen utvecklat en organisation bestående av VFU-områden med gymnasieskolor och vuxenutbildning. Varje VFU-område administreras av en lokal VFU-samordnare. Högskolan Västs VFU-ledare har, tillsammans med programansvariga, det övergripande ansvaret för den verksamhetsförlagda utbildningen och svarar tillsammans med skolhuvudmännens VFU-samordnare för att studenterna placeras inom rätt verksamhetsfält. Dock är det så att VFU-samordnarna i kommunerna inte alltid har kunskaper om yrkesutbildningarnas utformning och alla de ämnen som finns inom dessa. På grund av detta och att yrkesstudenternas ämneskombinationer många gånger är komplexa krävs en gedigen kunskap från högskolan och vi lägger därför en hel del arbete på att lotsa VFU-samordnare rätt inom de tolv yrkesprogrammen. Det administrativa placeringsarbetet genomförs av lärosätets VFU-handläggare. Studenten tillhör i huvudsak samma VFU-område under hela utbildningstiden och ingår i ett arbetslag med

yrkesverksamma lärare. Studenterna placeras på skolor och får VFU-handledare med för studentens utbildning relevant ämnes- och/eller verksamhetsbehörighet.

Som mindre lärosäte har vi möjlighet att, utöver den nära interna samverkan som är möjlig till följd av att alla lärarprogram (Förskolläro-, Grundläro-, Ämnes- och Yrkesläroprogrammen) är samlade på samma institution, också utveckla nära relationer till externa samverkansparter, d.v.s. VFU-områden och sedermera VFU-handledare. Högskolan Väst har exempelvis ett utvecklat strategiskt samverkansarbete med regionens huvudmän. Sedan våren 2019 erbjuds handledare ett flertal aktiviteter benämnda "Handledar-afterwork". Till dessa bjuds handledare från alla program in och träffarna har olika teman såsom handledningsstrategier, bedömning och svåra samtal. Handledarna på Yrkesläroprogrammet bjuds även in till egna träffar. Fokus för dessa träffar har berört handledaruppdraget men de har även fått dela erfarenheter av handledarskap med handledare från andra yrkesprogram. De möter även sin VFU-students medstudenter i dessa möten och vi har ett praxisseminarium som utgår från studenters beskrivningar av utmaningar och dilemman i yrkesläropraktiken. Under vårterminerna genomförs en motsvarande konferens som riktar sig till skolans styrkedja. Samverkan med kommunens skolhuvudmän handlar om huvudmannens uppdrag och roll i verksamhetsförlagd utbildning. Genom att visa på goda exempel på skolhuvudmän som i olika avseenden lyckas organisera samordnaruppdrag och/eller ge handledarna goda förutsättningar för sitt uppdrag kan framgångsrika strategier spridas. Ytterst handlar samverkan om att ge lärostudenter bästa möjliga förutsättningar för sin VFU, för regionens VFU-handledare att genomföra sitt handledaruppdrag samt för huvudmän att tänka strategiskt kring långsiktig kompetensförsörjning.

Regionalt utvecklingscentra (RUC)

Förutom arbetet med den verksamhetsförlagda utbildningen har läroutbildningen ett regionalt utvecklingscentrum (RUC), benämnt *Forum för skola och välfärd* som arbetar med samverkansfrågor inom utbildning och forskning. Förutom att organisera kompetensutvecklingsinsatser för förskole-, fritids- och skolpersonal, företrädesvis för regionen, fungerar *Forum* som en länk mellan HV:s forskningsmiljöer och externa aktörer (bland annat genom samverkansforskningen inom den *Barn- och ungdomsvetenskapliga forskningsmiljön, BUV*). Under våren 2020 utvecklas samverkan ytterligare genom att företrädare för våra samverkanshuvudmän bildar en referensgrupp inom ramen för utvecklingen av ALL-organiserade läroprogram. Denna samverkansinsats rymms inom den formella samverkansarenan Kommunakademien Väst som är en samverkansarena mellan Högskolan Väst och de fjorton kommunerna i Fyrbodal och som bland annat arbetar med ökad kompetensförsörjningsförmåga i regionen. Redan 2018 påbörjades ett utvecklingsarbete tillsammans med samverkansaktörerna i regionen i syfte att skapa olika typer av arbetsintegrerade läroutbildningar där studenter kombinerar arbete i skolverksamhet med studier. Detta arbete intensifieras under 2020 och framåt, bland annat utifrån de medel som lärosätet fått för att utveckla arbetsintegrerade läroutbildningar.

Arbetslivsperspektivet säkras med hjälp av en aktiv VFU-organisation som samverkar med huvudmännens olika aktörer; såväl förvaltningsrepresentanter som skollära och lärare involveras i arbetet kring studentens VFU och för innehållslig medverkan i utbildningens olika delar har vi representanter i våra beslutande organ (läs: programråd) samt i samverkansforumet *Forum för skola och välfärd*. Vi behöver dock fortsätta arbetet med att kvalitetssäkra utbildningen under VFU. Vi kommer att göra det bland annat genom att vidareutveckla examinationsformer som tar vara på studenternas tillämpningsförmåga. Som komplement till VFU-handledarens rådgivande bedömning av studentens prestationer under VFU används, som ovan beskrivits, bland annat videoupptagning av egen undervisning som ett sätt att synliggöra och reflektera kring den egna didaktiska förmågan.

Representanter från Högskolan Väst ingår även i *Skolverkets råd för introduktionsprogrammen* som syftar till att stärka yrkesutbildning inom ramen för introduktionsprogrammen. Lärare från Högskolan Väst är också involverade i nätverket för yrkesvalidering YRKSAM i arbetet med att ta fram riktlinjer för validering i samarbete med UHR, liksom EU:s center för utveckling av yrkesutbildning, *Cedefop*.

Alumnverksamhet

En viktig kontakt med arbetslivet är kontakten med de studenter som avslutat utbildningen. Högskolan Väst ingår i lärarutbildningskonventets alumnutvärdering. Lärosätet initierade ett centralt projekt om alumnverksamhet och i november 2019 hölls ett första möte för alumner på Yrkeslärarprogrammet och denna alumnverksamhet planeras att fortsätta och utvecklas. Yrkeslärarlärarprogrammet har dock redan nu kontakter med alumner som är av betydelse för studenterna, till exempel medverkar före detta studenter i samband med didaktiska moment i några olika kurser och flera av våra tidigare studenter är nu VFU-handledare.